

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Kiia Lähteenmäki

Verosuunnittelun yhteys yrityksen vastuullisuuteen

Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö
Laskentatoimen kandidaatintutkielma
Laskentatoimen ja rahoituksen kandidaattiohjelma

Vaasa 2025

VAASAN YLIOPISTO**Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Kiia Lähteenmäki		
Tutkielman nimi:	Verosuunnittelun yhteys yrityksen vastuullisuuteen		
Tutkinto:	Kauppatieteiden kandidaatti		
Oppiaine:	Laskentatoimen ja rahoituksen koulutusohjelma		
Työn ohjaaja:	Benita Gullkvist		
Valmistumisvuosi:	2025	Sivumäärä:	43

TIIVISTELMÄ:

Vastuullisuuden merkitys yritystoiminnassa on viime vuosina kasvanut entisestään ja yrityksiä ohjataan vastuullisuuteen niin lain keinoin kuin sidosryhmien vaatimusten avulla. Myös voiton tuottaminen on kuitenkin edelleen tärkeää ja toimii edellytyksenä muiden tavoitteiden asettamiselle. Verosuunnittelun merkitys on niin ikään kasvanut, sillä verot ovat merkittävä menoerä yritystoiminnassa. Verot toimivat kuitenkin yhteiskunnalle tärkeänä rahoituksen lähteenä, joten lisääntyneitä aggressiivista verosuunnittelua paheksutaan laajasti sidosryhmien keskuudessa. Verosuunnittelun ja vastuullisuuden puolueettomaan mittaamiseen on kehitetty tunnuslukuja, joista ESG-pisteet ja efektiivinen veroaste ovat saaneet erityistä huomiota tässä tutkielmassa.

Tutkielmassa on aiemman kirjallisuuden pohjalta pyritty selvittämään, millainen yhteys vastuullisuudella ja verosuunnittelulla on. Lisäksi tutkielmaa on ohjannut kysymys siitä, vaikuttavatko verosuunnittelu ja vastuullisuus toisiinsa poissulkevasti, vai voiko yritys toimia vastuullisesti samaan aikaan, kun verosuunnittelu on mahdollisimman tehokasta eli veronmaksu on minimoitu. Kysymystä on tutkittu perehtymällä ensin verotuksellisiin peruskäsitteisiin sekä vastuullisuuden erilaisiin määritelmiin. Tämän jälkeen on käsitelty aiemman kirjallisuuden näkemyksiä verosuunnittelun ja vastuullisuuden monimutkaisesta yhteydestä sekä perehdytty aikaisempaan tutkimustietoon mainittujen käsitteiden ympärillä.

Verotuksen yhteydessä on tutustuttu verosuunnittelun, veronkierron, aggressiivisen verosuunnittelun ja veroaggressiivisuuden käsitteisiin sekä niiden yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin. Myös vastuullisuudelle on annettu merkitystä tutkimalla, miten vastuullisuus määritellään yhteiskuntavastuun ja ESG-käsitteen avulla. Aiemmissa tutkimuksissa on merkittäviä eroavaisuuksia siinä, miten vastuullisuuden ja verosuunnittelun yhteys nähdään ja tässä tutkielmassa onkin eritelty näkemyksiä edellä mainitusta yhteydestä. Yleistäen voidaan sanoa, että yritysten johto ja omistajat usein näkevät verosuunnittelun ja vastuullisuuden erillisinä kokonaisuuksina, kun taas ulkopuoliset sidosryhmät käsittelevät verotusta ja verosuunnittelua vastuullisuuden osa-alueena.

Tutkielmassa on perehdytty aikaisempaan tutkimustietoon laajasti ja sen pohjalta voidaan yleisesti sanoa vastuullisen toiminnan olevan positiivisesti yhteydessä yrityksen maksamien verojen määrään. Tämä tarkoittaa, että vastuullisuuden lisääntyessä myös veroja maksetaan enemmän ja näin ollen efektiivinen veroaste nousee. Aiemman tutkimustiedon pohjalta on johdettu tämän tutkielman hypoteesit, joissa myös ennustetaan vastaavan yhteyden olevan positiivinen. Tutkielmassa on perehdytty myös laajemmasta näkökulmasta tutkimukseen verosuunnittelusta ja vastuullisuudesta ja näin ollen on löydetty myös muita merkittäviä vaikuttajia tutkielman keskeisiin tekijöihin.

AVAINSANAT: verosuunnittelu, aggressiivinen verosuunnittelu, veronkierto, veroaggressiivisuus, efektiivinen veroaste (ETR), yhteiskuntavastuu (CSR), ESG

Sisällys

1	Johdanto	4
1.1	Tutkielman tavoite	6
1.2	Tutkielman rakenne	7
2	Verotus	8
2.1	Verosuunnittelu	8
2.2	Veronkierto	10
2.3	Aggressiivinen verosuunnittelu	11
2.4	Veroaggressiivisuuden mittaaminen	12
3	Vastuullisuus	13
3.1	Yhteiskuntavastuu (CSR)	13
3.2	ESG (Ympäristö, Yhteiskunta ja Hallinto)	14
3.3	ESG-pisteet	15
3.4	Yritysvastuudirektiivi ja kestävyysraportointidirektiivi	16
4	Verosuunnittelun ja vastuullisuuden yhteys	17
5	Aikaisemmat tutkimukset	22
5.1	Tutkimuksia vastuullisuuden ja verosuunnittelun yhteydestä	22
5.2	Muita tutkimuksia vastuullisuudesta ja verosuunnittelusta	28
6	Yhteenveto ja johtopäätökset	34
6.1	Hypoteesien johtaminen	35
6.2	Johdanto tulevan tutkimuksen menetelmiin	38
	Lähteet	39

1 Johdanto

Vastuullisuus on tänä päivänä noussut yhdeksi tärkeimmistä teemoista ja tavoitteista yritystoiminnassa. Yritysten vastuullisuus käsittää niin ympäristölliset kuin sosiaaliset tavoitteet sekä hyvän hallintotavan periaatteet (Knuutinen, 2014). Yritysten vastuullista toimintaa ohjataan niin pakottavilla laeilla kuin vapaaehtoisesti sovellettavilla suosituksilla. Muun muassa Euroopan Unionin laatima kestävyysraportointidirektiivi ohjaa yrityksiä vastuullisempaan suuntaan määrittämällä vaatimuksia vastuullisen toiminnan raportoinnista (KPMG, n.d.). Vapaaehtoista toimintaa edustaa esimerkiksi yhteiskuntavastuun omaksuminen osaksi yrityksen jokapäiväistä toimintaa. Yhteiskuntavastuun käsitteellä viitataan yleisesti yritysten lain vaatimukset ylittäviin toimintoihin, jotka toteutetaan vapaaehtoisesti (Knuutinen, 2014).

Toisaalta edelleen tärkeässä roolissa ovat myös taloudelliset tavoitteet. Muun muassa Knuutinen (2014), Lanis ja Richardson (2012) sekä Silva ja muut (2024) korostavat voiton tuottamisen tärkeyttä sidosryhmien kannalta. Yritysten tärkeimpien sidosryhmien, kuten omistajien, velkojien ja työntekijöiden kannalta voiton tuottaminen on ensisijaisen tärkeää ja lähtökohta muiden tavoitteiden asettamiselle (Knuutinen, 2014). Silvan ja muiden (2024) mukaan yritysten tärkein tehtävä on tuottaa voittoa ja luoda toiminnalleen jatkuvuuden kannalta otolliset olosuhteet, sillä muita tavoitteita ei voida asettaa, mikäli yritystoiminnan kannattavuus ja jatkuvuus eivät toteudu.

Yritysten pyrkiessä voiton tuottamiseen, on verosuunnittelu yksi potentiaalisista keinoista saavuttaa taloudellisia tavoitteita (Nasih ja muut, 2024). Verosuunnittelulla viitataan Knuutisen (2020, s.34) mukaan toimiin, joilla pyritään vaikuttamaan maksettavaksi tulevien verojen määrään. Silvan ja muiden (2024) mukaan verosuunnittelua harjoittaa suuri osa yrityksistä. Verot ovat yritykselle suuri menoerä, joten niitä hallinoidaan samaan tapaan, kuin mitä tahansa muita menoja (Silva ja muut, 2024). Järkevällä verosuunnittelulla voidaan saavuttaa merkittäviä taloudellisia hyötyjä ja yrityksen johdolla onkin täysi oikeus valita toimintatapansa lain puitteissa sen mukaan, mistä aiheutuu alhaisin verorasitus (Verohallinto, 2022).

Lanisin ja Richardsonin (2012) mukaan veronmaksun minimointi veroaggressiivisten toimien avulla on muodostunut yhä yleisemmäksi ilmiöksi yritysten keskuudessa ympäri maailman. Silva ja muut (2024) kertovat joidenkin yritysten luokittelevan itsensä yhteiskuntavastuullisiksi, mutta harjoittavan kuitenkin aggressiivista verosuunnittelua. Viime vuosina onkin noussut esiin tunnettujen monikansallisten yhtiöiden harjoittamia aggressiivisia verosuunnittelukäytäntöjä, jotka johtavat erittäin mataliin kokonaisveroasteisiin, vaikka toimet sinänsä ovat laillisia (Panayi, 2015). Panayin (2015) mukaan esimerkiksi ohjelmistojätit Google ja Microsoft ovat syyllistyneet tämän kaltaisiin erittäin aggressiivisiin, mutta kuitenkin laillisiin verosuunnittelutoimiin, joissa on käytetty hyväksi muun muassa siirtohinnoittelua tai konsernin sisäisiä lainajärjestelyjä.

Edellisen kaltaisten tilanteiden kannalta onkin hyvä, että sekä yritysten vastuullisuutta, että veroaggressiivisuutta puolueettomasti mittaamaan on kehitetty erilaisia tunnuslukuja. Vastuullisuutta mittaamaan on luotu ESG-luokitukset, jotka nimensä mukaan mittaavat ympäristöllistä, sosiaalista ja hallinnollista osa-aluetta (engl. Environment, Social and Governance). ESG-luokituksia julkaisevat ulkopuoliset luokituslaitokset, mikä lisää luotettavuutta (Yoon ja muut, 2021). Veroaggressiivisuutta on eri tutkimuksissa mitattu muun muassa efektiivisellä eli kokonaisveroasteella (Silva ja muut, 2024; Lanis & Richardson, 2012; Jarboui ja muut, 2020; Elamer ja muut, 2024; Nasih ja muut, 2024).

Aggressiivinen verosuunnittelu tai laitton veronkierto voidaan nähdä yleisesti paheksuttavana toimintana sekä yhteiskuntavastuutavoitteen rikkomisena. Yritykset ovat kansalaisten tavoin velvoitettuja maksamaan oman osansa veroina valtiolle ja kunnille. Veron maksaminen on Panayin (2015) mukaan perustavanlaatuinen osa yrityskansalaisuuden osoittamista. Verorahoilla rahoitetaan useita julkishyödykkeitä ja tämän vuoksi verosuunnittelu liitetäänkin usein yritysten yhteiskuntavastuuseen (Silva ja muut, 2024). Yritysten tulee siis verosuunnittelussaan ottaa huomioon erityisesti, miltä verorakenteet näyttävät eri sidosryhmien näkökulmasta sekä, voiko niistä aiheutua mainehaittaa (Panayi, 2015). Läpinäkyvät ja yhteiskuntavastuulliset verokäytännöt auttavat välttämään mahdollisesti tuhoisia mainehaittoja ja epäselvyyksiä sidosryhmien näkökulmasta.

1.1 Tutkielman tavoite

Tutkielman tavoitteena on tutkia yrityksen vastuullisuuden ja verosuunnittelun välistä yhteyttä. Tutkielma on toteutettu kirjallisuuskatsauksena ja vastauksia on pyritty löytämään kysymykseen siitä, toimivatko vastuullisuus ja verosuunnittelu toisensa poissulkevinä tekijöinä, vai onko yritysten mahdollista toimia vastuullisesti samaan aikaan, kun verosuunnittelu on mahdollisimman tehokasta eli veronmaksu on minimoitu. Tutkielmassa syvennytään käsitteisiin vastuullisuuden ja verotuksen ympärillä, mikä auttaa luomaan pohjaa yhteyden ymmärtämiselle. Tutkielmassa käsitellään myös laajasti aikaisempaa tutkimustietoa aiheesta, mikä auttaa johtopäätöksien muodostamisessa. Tutkielman hypoteesit on johdettu käyttäen vastuullisuuden ja verosuunnittelun aggressiivisuuden mittareina jo mainittuja ESG-pisteitä ja efektiivisiä veroasteita.

Tutkielma mukailee Silvan ja muiden (2024) tutkimusta vastuullisuustoimien vaikutuksesta verosuunnitteluun Lissabonilaisissa pörssiyrityksissä. Tarkemmin Silvan ja muiden (2024) tekemä tutkimus syventyy siihen, miten vastuullisuuden eri osa-alueet vaikuttavat verosuunnitteluun. Silva ja muut (2024) ovat tutkimuksessaan päätyneet tulokseen, jonka mukaan mikään vastuullisuuden eri osa-alueista ei vaikuta verosuunnitteluun. Aihe on kuitenkin edelleen tutkimisen arvoinen, sillä kuten myöhemmin esiteltävistä tutkimuksista nähdään, eri otokset ja näkökulmat vaikuttavat tuloksiin monin tavoin.

Muun muassa Silva ja muut (2024) sekä Lanis ja Richardson (2012) ovat tutkimuksissaan painottaneet vastuullisuuden ja verosuunnittelun välisen yhteyden tutkimisen tärkeyttä myös tulevaisuudessa. Vastuullisuutta ja verosuunnittelua on tutkittu laajasti erikseen, mutta näiden käsitteiden yhteydestä ei ole olemassa kovin paljoa tutkimustietoa (Lanis & Richardson, 2012; Silva ja muut, 2024). Molemmat painottavat myös sitä, että tutkimuksen otoksena on toiminut pieni määrä yrityksiä yhden valtion alueella, jolloin tulokset eivät ole yleistettävissä koskemaan laajempaa joukkoa yrityksiä (Lanis & Richardson, 2012; Silva ja muut, 2024). Tutkimuksissa voidaan siis päätyä täysin eri tuloksiin riippuen siitä, mistä päin maailmaa ja millainen yrityksiä otos valitaan.

1.2 Tutkielman rakenne

Toisessa pääluvussa syvennyttään yrityksen verotuksellisiin peruskäsitteisiin ja tutkielman kannalta keskeisiin asioihin verotuksen saralla. Ensin käydään läpi verotusta ohjaava lainsäädäntö pääpiirteissään, jotta saadaan luotua pohjaa seuraavaksi käsiteltäville käsitteille. Tämän jälkeen määritellään verosuunnittelun käsite, johon koko tutkielma perustuu. Tärkeä on myös seuraavaksi käsiteltävä veronkierron käsite, sillä monet tutkimukset käyttävät veronkierron käsitettä kuvaillessaan mitä tahansa verosuunnittelullisia toimenpiteitä (Silva ja muut, 2024). On kuitenkin aiheellista määritellä raja verosuunnittelun ja veronkierron välille, jotta vältetään väärinymmärryksiä. Myös kansainvälisesti tutkimuksissa käytetty aggressiivisen verosuunnittelun käsite saa tarkemman määritelmän toisessa pääluvussa. Lisäksi veroaggressiivisuuden mittaaminen kokonaisveroasteen avulla sekä erilaiset tavat laskea kokonaisveroaste on selitetty omassa luvussaan.

Kolmas pääluku koostuu yrityksen vastuullisuuteen liittyvistä käsitteistä ja niiden määritelmistä. Yrityksen vastuullisuus on kehittynyt monialaiseksi käsitteeksi eikä sen määrittelemine ole tänä päivänä enää kovin yksinkertaista. Yrityksien vastuullisuuteen liittyviä käsitteitä on vasta viime vuosikymmeninä kehittynyt suuri määrä ja monet käsitteet ovat osin päällekkäisiäkin. Tässä tutkielmassa syvennyttään tarkemmin käsitteisiin yhteiskuntavastuu (CSR) sekä vastuullisuuden eri osa-alueita korostava, erityisesti sijoittamisen yhteydessä usein esiin nouseva ESG (Environment, Social, Governance). Lisäksi käydään läpi yrityksen vastuullisuutta mittaavat ESG-pisteet sekä EU:n laatimat vastuulliseen toimintaan ohjaavat yritys vastuudirektiivi ja kestävyysraportointidirektiivi.

Tutkielman neljännessä pääluvussa on syvennytty tarkemmin verosuunnittelun ja vastuullisuuden yhteyteen. Viidennessä pääluvussa perehdyttään aikaisempiin tutkimuksiin aiheeseen liittyen. Aikaisemmat tutkimukset on jaoteltu kahteen alakappaleeseen, joista ensimmäisessä perehdyttään vastuullisuuden ja verosuunnittelun yhteyttä analysoiviin tutkimuksiin. Toisessa alakappaleessa perehdyttään muihin tutkimuksiin aiheiden ympärillä. Lopulta viimeisessä luvussa johdetaan tutkimuksen hypoteesit ja vedetään yhteen tutkielman keskeinen sisältö ja kirjoittaessa syntyneet johtopäätökset.

2 Verotus

Suomessa yritysten verotusta ohjaavat monet lait, joista keskeisimpiä ovat tuloverolaki, laki elinkeinotulon verottamisesta, veronkantolaki sekä laki verotusmenettelystä (Minilex, n.d. -a). Tuloverolaissa (1535/1992) säädetään esimerkiksi yhteisöjen verovelvollisuudesta, tulon veronalaisuudesta ja tulosta tehtävistä vähennyksistä. Laki elinkeinotulon verottamisesta (360/1968) määrittelee tarkemmin tulojen veronalaisuutta ja menojen vähennyskelpoisuutta sekä tulon ja menon jaksottamista. Veronkantolaki (11/2018) säättää muun muassa verojen maksamisesta, kohdistamisesta, perinnästä ja palauttamisesta. Laki verotusmenettelystä (1558/1995) säättää esimerkiksi ilmoittamisvelvollisuudesta, sivullisen tiedonantovelvollisuudesta sekä siitä, miten verotus toimitetaan.

Myös Euroopan Unioni antaa jäsenvaltioitaan sitovia asetuksia ja direktiivejä (Niskakangas ja muut, 2020, s.21). Euroopan Unionin säätämät verolait ovat Suomessa suoraan sovellettavaa oikeutta, mikä tarkoittaa sitä, että ristiriitatilanteissa noudatettavaksi tulee Euroopan Unionin laki (Niskakangas ja muut, 2020, s.22). Euroopan Unionissa on säädetty myös muun muassa siirtohinnoittelusäännökset ja väliyhteisölaki, jotka ovat osa EU:n veronkierron vastaista sääntelyä (Niskakangas ja muut, 2020, s. 96). Unionin säätämällä laeilla on merkittävä ohjaava vaikutus suomalaisten yritysten verosuunnitteluun. Seuraavaksi perehdytäänkin tarkemmin verosuunnittelun käsitteeseen.

2.1 Verosuunnittelu

Yrityksissä on tärkeää optimoida veronmaksua, sillä verot ovat Silvan ja muiden (2024) mukaan taakka, joka rajoittaa käytettävissä olevia resursseja yritystoiminnassa. Tämän kaltaista veronmaksun optimointia ilman aggressiivisuutta tai tarkoituksellista veronkiertoa kutsutaan verosuunnitteluksi. Silvan ja muiden (2024) mukaan verosuunnittelu on osa yritysten normaalia jokapäiväistä toimintaa. Verot ovat Lanisin ja Richardsonin (2012) mukaan merkittävä ohjaava tekijä yritystoiminnan taloudellisissa päätöksissä ja Knuutisen (2020, s.34) mukaan on hyväksyttävää, että yritykset pyrkivät minimoimaan verojaan.

Verosuunnittelulla viitataan Knuutisen (2020, s.34) mukaan esimerkiksi verojen optimointiin tilinpäätöksen laatimisen yhteydessä tai verotuksellisten tekijöiden normaaliin huomioimiseen muiden tekijöiden ohella tavanomaisia päätöksiä tehdessä. Verosuunnittelu ei Knuutisen (2020, s.34) mukaan kuitenkaan aina tarkoita pienimmän verorasituksen aiheuttavan vaihtoehdon valitsemista, vaan jossain tapauksissa kokonaisuudessaan parhaan ratkaisun, vaikkakin korkeamman verorasituksen aiheuttava valinta voi tulla kyseeseen. Toisinaan verosuunnittelutoimilla tähdätään kuitenkin ainoastaan pienimmän verorasituksen aiheuttavaan vaihtoehtoon, jolloin tulee arvioida yksittäisen toimen hyväksyttävyyttä vero-oikeuden näkökulmasta (Knuutinen, 2020, s.36).

Mahdollisuudet verosuunnitteluun vaihtelevat verovelvollisten välillä, minkä takia verosuunnittelu voi toisinaan johtaa epäreiluun verotaakan jakautumiseen sekä tehottomuuteen taloudessa (Knuutinen, 2014). Tämä vaihtelu ilmenee esimerkiksi siten, että pienissä yrityksissä verosuunnittelumahdollisuuksia on usein vähemmän kuin suurissa konserneissa. Konsernirakenteissa voidaan esimerkiksi hyödyntää eri valtioiden lainsäädännöllisiä eroja muokkaamalla konsernirakennetta siten, että voittoja näytetään alhaisemman verotuksen maissa (Niskakangas ja muut, 2020, s.96). Toisaalta verosuunnittelua pidetään Niskakankaan ja muiden (2020, s.96) mukaan kansainvälisissä konserneissa erityisen merkittävänä ongelmana, sillä nämä yritykset ymmärrettävästi pyrkivät välttämään moninkertaista verotusta toiminnan sijoituksessa useaan maahan.

Yhtenä verosuunnittelun keinona voidaan käyttää esimerkiksi siirtohinnoittelua. Siirtohinnoittelu tarkoittaa Niskakankaan ja muiden (2020, s.97) mukaan samaan konserniin kuuluvien yhtiöiden välisten liiketoimien hinnoittelua. Muun muassa tavara- tai palvelukaupassa sekä saman konsernin yhtiöiden välisissä rahoitushankkeissa saatetaan käyttää edullisempia hintoja, jolloin voidaan saavuttaa verotuksellisia hyötyjä (Niskakangas ja muut, 2020, s.97). Markkinahintaehdoissa on Niskakankaan ja muiden (2020, s.97) mukaan jonkin verran liikkumavaraa. Kuitenkin selvästi alle markkinahintaehtojen toteutettuja liiketoimia voidaan pitää aggressiivisena verosuunnitteluna tai tapauksesta riippuen jopa laittomana veronkiertona, josta kerrotaan tarkemmin seuraavaksi.

2.2 Veronkierto

Veronkierto on Panayin (2015) mukaan universaali käsite, joka viittaa verolakeja rikko-vaan, petokselliseen tai muutoin epärehelliseen käyttäytymiseen. Veronkierto tarkoittaa sellaisia aggressiivisia verosuunnittelutoimia, jotka ylittävät rajan laillisesta laittomaan toimintaan (Panayi, 2015). Verotusta koskevat lait ovat erilaisia eri valtioissa, mutta ve-ronkierto merkitsee lain rikkomista, riippumatta siitä, millaista lakia sovelletaan (Panayi, 2015). Veronkierto ei aina ole pelkästään hyödyllistä yrityksen varoja ajatellen, sillä sen seurauksena voi olla erilaisia toimeenpanokuluja, mainehaittoja ja jopa rikosoikeudelli-sia seuraamuksia (Chen ja muut, 2014). Myös Lanis ja Richardson (2012) muistuttavat, että veronkiertoon tähtäävästä päätöksenteosta seuraa hyötyjen lisäksi myös merkittä-viä kustannuksia.

Knuutinen (2014) määrittelee veronkierron yleiskäsitteenä kaikille laittomille toimille, joita verovelvolliset tekevät välttääkseen veroja. Tämä tarkoittaa esimerkiksi puutteeli-lista tai väärää ilmoittamista tai muuta petoksellista toimintaa (Knuutinen, 2014). Tulo-verotuksessa veronkierto tarkoittaa yleensä todellista pienemmän voiton ilmoittamista tai verovähennysten liioittelua (Knuutinen, 2014). Verotusmenettelylaissa (1558/1995) on säädetty veronkiertämissäännös (28§), joka määrää verotuksen toimittamisesta ve-ronkiertotilanteessa. Mikäli verovelvollinen tekee esimerkiksi liiketoimintapäätöksiä, joi-den tarkoituksena on kiertää veroja, tulee näistä saatava tulo arvioida ja verotus toimit-taa tämän perusteella (VML 1558/1995, 28§).

Veropetoksesta puhutaan silloin, kun verovelvollinen antaa verotusta varten vääriä tie-toja, salaa veron määräämiseen vaikuttavan seikan tai muuten petollisesti välttää veron-maksua tai aiheuttaa sen määräämisen liian vähäisenä (Minilex, n.d. -b) Veropetos on rikoslain (39/1889) perusteella säädetty rangaistavaksi. Verovelvollinen voidaan tuomita veropetoksesta sakkoihin tai enintään kahden vuoden vankeuteen (RL 39/1889, 29:1§). Rikoslaisissa (39/1889, 29:2§,3§,4§) on myös erikseen säädetty törkeästä veropetoksesta, lievästä veropetoksesta ja verorikkomuksesta. Törkeästä veropetoksesta voidaan tuo-mita vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta (RL 39/1889, 29:2§).

2.3 Aggressiivinen verosuunnittelu

Aggressiivisella verosuunnittelulla viitataan yleisesti toimiin, joilla verovelvollinen pyrkii minimoimaan maksettavia verojaan laillisin, mutta usein moraalisesti kyseenalaisin keinoin. Aggressiiviselle verosuunnittelulle ei Knuutisen (2014) mukaan ole oikeudellista määritelmää. Yhteiskuntavastuun näkökulmasta aggressiivinen verosuunnittelu voidaan määritellä verovelvollisten toimina, jotka täyttävät lain vaatimukset, mutta jotka eivät täytä sidosryhmien kohtuullisia ja perusteltuja odotuksia vastuullisuudesta (Knuutinen, 2014). Aggressiivista verosuunnittelua kuvataan Chaimin ja Parchomovskyn (2024) mukaan harmaana alueena, mikä viittaa siihen, että laki ei nimenomaisesti kiellä näitä toimia samaan tapaan kuin veronkiertoa, mutta ei myöskään selvästi hyväksy tai pidä tarkoituksenmukaisena tämän kaltaisten toimien toteuttamista.

Knuutisen (2014) mukaan aggressiiviset verosuunnittelutoimet ovat usein keinotekoisia eikä niillä ole todellisia liiketoiminnallisia syitä, vaan ne tehdään ainoastaan verotuksen keventämiseksi. Usein aggressiiviset verosuunnittelutoimet dokumentoidaan ja ilmoitetaan asianmukaisesti, mutta tarkoitus ja olennainen sisältö toimien takana on kyseenalainen. (Knuutinen, 2014). Aggressiivisella verosuunnittelulla yritys voi saavuttaa lyhyellä aikavälillä merkittäviä taloudellisia hyötyjä, mutta tilanne voi muuttua päinvastaiseksi pitkällä aikavälillä (Knuutinen, 2014). Esimerkkejä aggressiivisista verosuunnittelutoimista ovat Knuutisen (2014) mukaan muun muassa veroparatiisien hyödyntäminen, epätasapainoiset pääomarakenteet ja siirtohinnoittelu.

Sekä Knuutinen (2014) että Chaim ja Parchomovsky (2024) kertovat aggressiivisten verosuunnittelutoimien usein kiertävän lain tarkoitusta siitä huolimatta, että toimet siinänsä ovat laillisia ja tuotu esiin totuudenmukaisesti. Aggressiivinen verosuunnittelu on helppo erottaa veronkierrosta, sillä raja näiden välillä kulkee lain rikkomisessa (Knuutinen, 2014). Aggressiivisen verosuunnittelun ja hyväksyttävän verosuunnittelun välinen rajanveto on kuitenkin melko vaikeaa (Knuutinen, 2014). Seuraavaksi esitellään yksi vaihtoehto tähän rajanvetoon perehtymällä veroaggressiivisuuden käsitteeseen ja siihen, miten verosuunnittelun aggressiivisuutta voidaan puolueettomasti mitata.

2.4 Veroaggressiivisuuden mittaaminen

Veroaggressiivisuuden käsitteellä viitataan sekä lailliseen verosuunnitteluun että laittoon veronkiertoon, joiden välille on Silvan ja muiden (2024) mukaan toisinaan vaikeaa vetää rajaa. Silvan ja muiden (2024) mukaan verosuunnittelua ja veronkiertoa ei yleisesti tutkimuksissa ole eroteltu ja tämän takia veroaggressiivisuuden käsitteellä voidaan selkeyttää, millaisesta vero-optimoinnista on milloinkin kyse. Veroaggressiivisuutta voidaan mitata muun muassa kirjanpidollisen ja verotettavan tuloksen erolla (Yoon ja muut, 2021). Toinen mittari veroaggressiivisuudelle on efektiivinen veroaste tai kokonaisveroaste (engl. Effective Tax Rate, ETR), johon tässä tutkielmassa on keskitytty.

Vanhala ja Viertola (2025) määrittelevät efektiivisen veroasteen mittariksi, joka määrittää yrityksen maksamien verojen todellisen tason verrattuna lakisääteiseen veroprosenttiin (engl. Statutory Tax Rate, STR). Suomessa yritysten lakisääteinen yhteisöveroprosentti on 20 prosenttia. Vanhala ja Viertola (2025) kertovat suomalaisten yritysten efektiivisten veroasteiden olevan yleensä melko lähellä tätä prosenttilukua, sillä kirjanpidollisten ja verotettavien tulosten erot ovat yleisesti kotimaisissa yrityksissä pieniä. Mikäli efektiivinen veroaste on merkittävästi lakisääteistä veroastetta matalampi, voi se olla merkki yrityksen veronkiertotoimista (VATT, 2025).

Efektiivinen veroaste voidaan laskea tosiasiasa maksettujen verojen suhteena voittoon ennen veroja (Cash ETR) tai lyhytaikaisten verojen suhteena voittoon ennen veroja (Current ETR tai GAAP ETR), jolloin tilikauden ulkopuolella maksettaviksi tulevia veroja ei huomioida luvun laskennassa (Silva ja muut, 2024). Sekä Silva ja muut (2024) että Vanhala ja Viertola (2025) kertovat, että ensimmäistä eli kassavirtapohjaista efektiivistä veroastetta käytetään laajemmin tutkimuksissa mittaamaan verosuunnittelua. Kassavirtapohjaista ja kirjanpidollista efektiivistä veroastetta käytetään kuitenkin eri tilanteissa. Suuri kirjanpidollinen tulos on sidosryhmien näkökulmasta merkki vahvasta taloudellisesta suorituskyvystä (Vanhala & Viertola, 2025). Matalan verotettavan tuloksen näyttäminen taas vähentää verotaakkaa, mikä on tarkoituksena toisissa tilanteissa (Vanhala & Viertola, 2025). Eri laskentatavoilla voidaan siis korostaa erilaisia asioita.

3 Vastuullisuus

Vastuullisuuskysymyksiin on viime vuosikymmenien aikana kiinnitetty kasvavissa määrin huomiota. Jansson ja muut (2017) huomauttavat, että yrityksille on asetettu paljon vastuuta vastuullisuuskysymyksissä ja yrityksiäkin olevan avainasemassa vastuullisuuden lisäämisessä. Janssonin ja muiden (2017) mukaan suuret monikansalliset yhtiöt ovat jo melko pitkällä vastuullisuustoimissaan, mutta pienemmillä yhtiöillä riittää vielä tekemistä. Sidosryhmien kiinnittäessä yhä enemmän huomiota yritysten vastuullisuuspanostuksiin, uskotaan myös yrityksiä asenteen vähitellen muuttuvan ja näin ollen sijoittavan vastuulliseen toimintaan enemmän resursseja (Jansson ja muut, 2017).

Yrityksiä ohjataan vastuullisuutta ohjataan sidosryhmien odotusten lisäksi myös laeilla ja muulla sääntelyllä (Jansson ja muut, 2017). Jansson ja muut (2017) päätyivät tutkimuksessaan tulokseen, jonka mukaan yritykset, jotka harjoittavat vastuullisia käytäntöjä joko lain pakkamana tai vapaaehtoisesti, sitoutuvat vastuullisuuteen enemmän myös laajemmalti toiminnassaan. Yrityksiä ohjaa vastuulliseen toimintaan muun muassa EU:n laatimat yritysvastuudirektiivi ja kestävyysraportointidirektiivi, joita käsitellään jäljempänä. Ennen sitä perehdytään kuitenkin tarkemmin vastuullisuuden eri osa-alueita korostavaan ESG-käsitteeseen sekä yhteiskuntavastuun (CSR) käsitteeseen.

3.1 Yhteiskuntavastuu (CSR)

Yhteiskuntavastuulla viitataan yrityksen toiminnan vaikutuksiin ihmisiin, ympäristöön ja yhteiskuntaan sekä näiden osa-alueiden huomiointiin liiketoiminnassa ja päätöksenteossa (Työ- ja elinkeinoministeriö, n.d. -a). Yhteiskuntavastuu (engl. Corporate Social Responsibility, CSR) on viime vuosina saanut laajalti huomiota eri tutkimuksissa ympäri maailman (mm. Lanis & Richardson, 2012; Hoi ja muut, 2013; Watson, 2015; Davis ja muut, 2016; Fourati ja muut, 2019; Baudot ja muut, 2020; Silva ja muut, 2024). Yoon ja muut (2021) määrittelevät yhteiskuntavastuun käytännössä yrityksen johtamistapana, jossa sisällytetään sosiaaliset ja ympäristölliset aspektit liiketoimintapäätöksiin.

Yhteiskuntavastuulle on olemassa monia erilaisia määritelmiä. Panayi (2015) on koonnut yhteen määritelmiä eri tutkijoilta, joiden mukaan yhteiskuntavastuu on ensinnäkin luonteeltaan vapaaehtoista. Yhteiskuntavastuu on lähestymistapa, jossa sitoudutaan taloudelliseen, sosiaaliseen ja ympäristölliseen vastuunottoon sekä läpinäkyvään, avoimeen ja eettiseen toiminnan harjoittamiseen (Panayi, 2015). Yhteiskuntavastuu on myös määritelty yrityksen kykyä ja tahtotilana ottaa huomioon toimintansa taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristölliset vaikutukset (Panayi, 2015). Lanisin ja Richardsonin (2012) mukaan yrityksen yhteiskuntavastuullisuustoimet ovat tänä päivänä avainasemassa yrityksen menestymisen ja toiminnan jatkuvuuden kannalta.

Watsonin (2015) mukaan yhteiskuntavastuullista toimintaa määrittää muiden sidosryhmien odotusten huomiointi ennen omistajien vaatimuksia. Sidosryhmät, kuten asiakkaat, työntekijät ja media odottavat usein yrityksiltä vastuullista toimintaa ja päätöksentekoa, kun taas omistajille ensisijaista on voiton tuottaminen. Sekä Thiart (2023) että Knuutinen (2014) painottavat, että yritysten tulee pyrkiä toimimaan yhteiskuntavastuullisesti nyt ja tulevaisuudessa. Thiartin (2023) mukaan ESG-periaatteet määrittelevät yhteiskuntavastuullisuuden mitattaviksi ominaisuuksiksi. Nämä käsitteet ovat siis osin päällekkäisiä, joskin seuraavaksi esiteltävä ESG painottaa enemmän yrityksen arviointia ulkopuolelta, kun taas yhteiskuntavastuu liittyy usein yrityksen omiin arviointeihin.

3.2 ESG (Ympäristö, Yhteiskunta ja Hallinto)

ESG on kirjainlyhenne sanoista Environmental, Social ja Governance. Käsitteenä se viittaa vastuullisuuden ympäristölliseen, sosiaaliseen eli yhteiskunnalliseen sekä hallinnolliseen osa-alueeseen (Yoon ja muut, 2021). Yoonin ja muiden (2021) mukaan ESG-konseptin on esitellyt alun perin YK vastuullisen sijoittamisen periaatteissaan. ESG tunnetaan myös yleisesti sijoittamisen yhteydessä esiintyvänä käsitteenä. Yrityksien ESG-toimintoihin on kiinnitetty kasvavissa määrin huomiota, mikä on johtanut siihen, että yritykset aktiivisesti hallinnoivat ja pyrkivät parantamaan ESG-vastuullisuusmainettaan, jotta toiminta vastaisi sidosryhmien odotuksia (Chaim & Parchomovsky, 2024).

Chaim ja Parchomovsky (2024) ovat määritelleet ESG:n eri osa-alueet siten, että ympäristöllinen aspekti keskittyy toiminnan vaikutuksiin luonnolle ja elinympäristöille. Tämä osa-alue sisältää esimerkiksi sitoutumisen päästövähennyksiin, vesiresurssien suojelemisen ja energiatehokkuuden lisäämisen (Chaim & Parchomovsky, 2024). Sosiaalinen ulottuvuus taas liittyy yrityksen vaikutuksiin yhteiskunnalle ja ottaa huomioon tekijöitä kuten monimuotoisuuden ja inklusion, ihmisoikeudet ja osallistumisen yhteiskuntaan yrityskansalaisena (Chaim & Parchomovsky, 2024). Hallinnollinen osa-alue keskittyy yrityksen johtoon ja johtamistapoihin ja ottaa huomioon hallitusrakenteen, johdon palkitsemisjärjestelmät ja läpinäkyvyyden päätöksenteossa (Chaim & Parchomovsky, 2024).

Yoon ja muut (2021) taas määrittelevät ESG:n ympäristöllisen ulottuvuuden yrityksen kykyä ja tahtona vähentää turhien resurssien käyttöä ja toimintansa päästöjä. Sosiaalisen ulottuvuuden kerrotaan liittyvän esimerkiksi ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja työntekijöiden työoloihin, kun taas hallinnollinen ulottuvuus viittaa johdon oikeuksiin ja vastuisiin (Yoon ja muut, 2021). Thiartin (2023) mukaan yritykset, jotka hyödyntävät ESG-arvoja strategiassaan ja toiminnassaan, luovat pitkäaikaista arvoa liiketoiminnalle. Sijoittajien keskuudessa vastuullinen sijoittaminen on saanut kasvavissa määrin huomiota (Nordea, n.d.) ja monet sijoittajat käyttävätkin seuraavaksi tarkemmin esiteltäviä ESG-pisteitä hyödykseen tehdessään sijoituspäätöksiä.

3.3 ESG-pisteet

ESG-pisteitä käytetään laajasti eri tutkimuksissa mittaamaan yrityksen vastuullisuutta (mm. Elamer ja muut, 2024; Thiart, 2023; Yoon ja muut, 2021). ESG-pisteiden kerrotaan Yoonin ja muiden (2021) mukaan edustavan yrityksen ympäristöllisiä, yhteiskunnallisia ja hallinnollisia vastuullisuustoimia paremmin kuin perinteisesti tunnetut tunnusluvut yrityksen suorituskyvystä. Yrityksien eri sidosryhmät voivat Yoonin ja muiden (2021) mukaan käyttää ESG-pisteitä mittarina yrityksen yhteiskuntavastuullisuuden tasolle. Myös YK on Yoonin ja muiden (2021) mukaan suositellut raporteissaan, että sijoittajat pitäisivät ESG-pisteitä avaintekijänä sijoituspäätöksissään.

Yrityksien ESG-luokituksia julkaisevat ulkopuoliset toimijat, kuten KLD (Kinder, Lydenberg ja Domini), Thomson Reuters Eikon (nykyisin LSEG) ja Bloomberg (Yoon ja muut, 2021). Chaim ja Parchomovsky (2024) mainitsevat luokituslaitoksista muun muassa MSCI:n ja Sustainalyticsin sekä kertovat tarkemmin näiden luokitusperiaatteista. MSCI käyttää Chaimin ja Parchomovskyn (2024) mukaan ESG-luokituksissaan seitsemän tason asteikkoa (AAA - CCC). Näiden luokitusten kerrotaan mittaavan yrityksen sietokykyä pitkän aikavälin taloudellisesti merkittäviin ESG-riskeihin (Chaim & Parchomovsky, 2024). Sustainalytics taas jaottelee ESG-riskiluokat viiteen tasoon (0 – 40+), joilla mitataan riskiä yrityksen taloudelliselle arvolle ESG-tekijöiden näkökulmasta (Chaim & Parchomovsky, 2024). Vaihtelevat lähestymistavat ESG-luokitteluun voivat selittää vaihtelua eri luokituslaitosten määrittelemien ESG-arviointien välillä (Chaim & Parchomovsky, 2024).

3.4 Yritysvastuudirektiivi ja kestävyysraportointidirektiivi

Euroopan Unioni on yksi merkittävimmistä toimijoista, joka ohjaa yrityksiä vastuulliseen toimintaan. EU on asettanut muun muassa yritysvastuudirektiivin (engl. Corporate Sustainability Due Diligence Directive, CSDDD), joka pyrkii edistämään yritysten vastuullista toimintaa sekä liittämään ihmisoikeuksien ja ympäristön suojelun osaksi liiketoiminnallista päätöksentekoa (Työ- ja elinkeinoministeriö, n.d. -b). Yritysvastuudirektiivissä säädetään yrityksille huolellisuusvelvoite, jonka mukaan yrityksissä tulee tunnistaa, estää, vähentää ja lopettaa sellaiset toimet, jotka aiheuttavat epäedullisia ympäristö- tai ihmisoikeusvaikutuksia (Työ- ja elinkeinoministeriö, n.d. -b).

Toinen direktiivi, jonka tavoitteena on vastuullisuuden edistäminen, on kestävyysraportointia koskeva CSRD-direktiivi (engl. Corporate Sustainability Reporting Directive), joka aiheuttaa yrityksille uusia raportointivelvoitteita (KPMG, n.d.). Yritysten tulee julkaista kestävyystietoja osana toimintakertomusta (KPMG, n.d.). Suomessa direktiivi on pantu täytäntöön muun muassa kirjanpitolain, tilintarkastuslain ja osakeyhtiölain muutoksilla vuonna 2023 (HE 20/2023). Muutokset astuvat voimaan eri kokoluokan yrityksissä portaittain ja tilikaudesta 2025 alkaen raportointi on pakollista suuryrityksille (KPMG, n.d.).

4 Verosuunnittelun ja vastuullisuuden yhteys

Verosuunnittelun ja vastuullisuuden yhteydestä on tutkijoiden keskuudessa vaihtelevia näkemyksiä ja mielipiteitä. Thiart (2023) kertoo verojen ja verosuunnittelun liittyvän kiinteänä osana kaikkiin vastuullisuuden osa-alueisiin. Ympäristöllisellä osa-alueella ajatellaan ympäristöveroja, hallinnollisella alueella verosuunnittelua ja sosiaalisella osa-alueella yhteiskunnan parantamista yrityksen maksamilla tuloveroilla (Thiart, 2023). Panayi (2015) taas on sitä mieltä, että sen, miten yritykset toimivat verokäytännössään ja hoiavat strategista verosuunnitteluaan, ei tulisi olla yhteiskuntavastuuseen liittyvä osa-alue. Ideaalitalanteessa yrityksiä verosuunnittelulle tulisi olla määritelty selkeät säännöt ja periaatteet, joiden mukaan kaikkien tulee toimia (Panayi, 2015).

Toisaalta verot ovat yritykselle kuin mikä tahansa muukin menoerä, mutta toisaalta verot voidaan ajatella taloudellisena panoksena yhteiskuntaan, jossa toimintaa harjoitetaan (Knuutinen, 2014). Tämä näkemys viittaa siihen, että verosuunnittelu on yhteydessä vastuullisuuteen. Verokontekstissa vastuullisuus on kehittynyt suuren huomion kohteeksi, sillä tänä päivänä useat sidosryhmät kiinnittävät aktiivisesti huomiota yritysten verostrategioihin ja verosuunnittelutoimiin (Knuutinen, 2014). Yksi konkreettinen huolenaihe Knuutisen (2014) mukaan on porsaanreiät verolainsäädännössä. Knuutinen (2014) pohtii muun muassa sitä, onko vastuullista toimintaa hyödyntää näitä aukkoja.

Chaim ja Parchomovsky (2024) ovat tarkastelleet verotuksellisten tekijöiden huomiointia ESG-luokituksia arvioitaessa. Heidän mukaansa monet luokituslaitokset eivät sisällytä verotuksellisia mittareita luokitusten laskemiseen (Chaim & Parchomovsky, 2024). Ne ESG-luokittajat, jotka huomioivat verokäyttämisen, eivät rankaise yrityksiä haitallisista verokäytännöistä reflektoidulla niillä pisteillä (Chaim & Parchomovsky, 2024). Käytännössä yrityksen aggressiiviset verosuunnittelutoimet eivät siis vaikuta yrityksen saamiin ESG-pisteisiin (Chaim & Parchomovsky, 2024). Chaim ja Parchomovsky (2024) myös moittivat ESG-luokittelusysteemiä läpinäkymättömyydestä ja ehdottavat, että luokitteluperiaatteiden ja koko luokitteluprosessin tulisi olla julkista ja kaikkien saatavilla.

Chaim ja Parchomovsky (2024) ehdottavat tutkimuksessaan muutoksia verosuunniteluun ja vastuullisuuteen liittyen. Ensinnäkin he puhuvat sen puolesta, että tietojen julkistaminen verotuksellisten käytäntöjen osalta tulisi olla pakollista ainakin suurimmille julkisille yrityksille (Chaim & Parchomovsky, 2024). Toiseksi yrityksen omistajien tulisi selvästi ilmaista sitoutumisensa vastuullisiin veronmaksukäytäntöihin yrityksen suuntaviivoissa (Chaim & Parchomovsky, 2024). Kolmanneksi ESG-luokituslaitosten tulisi kiinnittää merkittävästi enemmän huomiota verokäytäntöihin luokituksissaan (Chaim & Parchomovsky, 2024). ESG-pisteiden laskua voisi Chaimin ja Parchomovskyn (2024) mukaan käyttää pelotteena, jotta yritykset välttäisivät aggressiivisia verosuunnittelutoimia. Chaim ja Parchomovsky (2024) painottavat, että veroseikat tulisi ottaa huomioon osana ESG-luokituksia ja niille tulisi antaa huomattavaa painoarvoa.

Myös Baudot ja muut (2020) ottavat kantaa verosuunnittelun ja yritysten vastuullisuuden yhteyteen. Baudotin ja muiden (2020) mukaan yritysten tulisi pidättäytyä aggressiivisista verosuunnittelutoimista ja maksaa oma osansa veroista valtiolle näin ottaen osaa yhteiskuntaan ja toimien vastuullisesti. Laki ohjaa verosuunnittelua vain tiettyyn pisteeseen asti ja Baudot ja muut (2020) ajattelevat yhteiskuntavastuun alkavan siitä, mihin lain ohjaus loppuu. Tutkimukset yhteiskuntavastuun ja verosuunnittelun yhteydestä ovat päätyneet erilaisiin tuloksiin siitä, näkevätkö yritykset aggressiivisen verosuunnittelun yhteiskuntavastuuseen liittyvänä asiana (Baudot ja muut, 2020).

Lanis ja Richardson (2013) kertovat, että yrityksen maksamat verot ja yrityksen harjoittama verosuunnittelu voidaan yhdistää yhteiskuntavastuuseen vain, mikäli maksetuilla veroilla on laajoja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Mikäli verot ovat vain yrityksen toiminnan kuluja, verojen minimointi on hyväksyttävää eikä verotuksen suunnitteluun liity eettisiä, yhteiskunnallisia tai muita sidosryhmiin liittyviä kysymyksiä (Lanis & Richardson, 2013). Lanis ja Richardson (2013) muistuttavat kuitenkin, että yrityksen maksamat verot käytetään pääasiassa yhteisen hyvän rahoittamiseen yhteiskunnassa ja maksetuilla veroilla on näin ollen merkittäviä yhteiskunnallisia ja sosiaalisia vaikutuksia.

Lanis ja Richardson viittaavat eräässä teoksessaan (2015) myös siihen, että yrityksen verotuskäytännöt nähdään yleisesti erillisenä tekijänä yrityksen yhteiskuntavastuusta. Yleistynyt aggressiivinen verosuunnittelu ja veronkierto yrityksissä on kuitenkin Lanisin ja Richardsonin (2015) mukaan vaikuttanut siihen, että verokäytännöt nähdään yhä useammin osana yhteiskuntavastuuta erityisesti vuoden 2008 finanssikriisin aiheuttamien asennemuutosten jälkeen. Sosiaalisesti vastuullisten yritysten odotetaan Lanisin ja Richardsonin (2015) mukaan pidättäytyvän verojen välttelystä ja omaksuvan yhteiskuntavastuun oleelliseksi osaksi liiketoimintaa, sillä tällä hetkellä monet yritykset näkevät yhteiskuntavastuun vain esteenä tai hidasteena voiton maksimoinnille.

Lanisin ja Richardsonin (2015) mukaan aggressiivisella verosuunnittelulla ajatellaan olevan suuri negatiivinen vaikutus yhteiskuntaan verotulojen menettämisen seurauksena. Yritysten ajatellaan veronkierrollaan luistavan oman osansa maksamisesta (Lanis & Richardson, 2015). Verot turvaavat yhteisen hyvän rahoittamisen ja siten yritykset voivat aggressiivisten verosuunnittelutoimiensa ansiosta aiheuttaa merkittäviä tulonmenetyksiä yhteiskunnalle (Lanis & Richardson, 2015). Tämä puute verotuloissa Lanisin ja Richardsonin (2015) mukaan aiheuttaa usein vihamielisyyttä ja mainehaittoja sidosryhmien näkökulmasta ja voi pahimmillaan johtaa jopa liiketoimintojen pakolliseen lopettamiseen asiakkaiden kaikutessa tai oikeudellisten seuraamusten johdosta.

Yrityksillä ajatellaan olevan sosiaalisia velvoitteita samaan tapaan kuin muillakin yksilöillä ja Lanisin ja Richardsonin (2015) mukaan voidaan ajatella olevan yrityksen yhteiskunnallinen velvollisuus maksaa oma osansa veroista kaikissa maissa, joissa yritys toimii. Yrityksellä on lain näkökulmasta oikeus minimoida verojaan, mutta aggressiivista verosuunnittelua voidaan pitää sosiaalisesti epäoikeudenmukaisena, mikäli ainoa tarkoitus on minimoida veroja (Lanis & Richardson, 2015). Yrityksen päätökset siitä, miten pitkälle se on valmis menemään vähentääkseen verotaakkaansa vaikuttavat myös asenteeseen yhteiskuntavastuusta ja perustavanlaatuisiin eettisiin kysymyksiin (Lanis & Richardson, 2015). Yleistäen voidaan ajatella, että mikäli yritys on valmis luistamaan verosuunnittelun säännöistä, kuka tietää miten pitkälle se on valmis menemään muillakin osa-alueilla.

Ingerin ja Vansantin (2019) mukaan yritysten johdossa on epäselvää, missä määrin yrityksen tulisi pyrkiä minimoimaan verojaan ja samalla sijoittaa resursseja kohti vastuullista toimintaa. Ingerin ja Vansantin (2019) mukaan ongelma on pohjimmiltaan siinä, tulisiko yrityksen toimia omistajien vai muiden sidosryhmien edun mukaan. Inger ja Vansant (2019) pohtivat asiaa talousteoriaan viitaten, jonka mukaan yleisesti on ajateltu johdon toimivan omistajien edustajana. Näin ollen johdon tulisi minimoida veroja kaikin laillisin keinoin. Talousteoria viittaa yksinkertaistaen siihen, että yritysten ei tulisi investoida vastuullisuuteen omistajien kustannuksella (Inger & Vansant, 2019). Ingerin ja Vansantin (2019) mukaan osakkeenomistajateoria viittaa siihen, että mikäli yritykset eivät käytä verosäästöjä tuottaviin hankkeisiin, omistajat eivät kannata verosuunnittelua.

Ingerin ja Vansantin (2019) mukaan omistajat suhtautuvat epäilevästi yritysten vastuullisuustoimien tuomaan mainearvoon silloin, kun yritys samaan aikaan harjoittaa aggressiivista verosuunnittelua. Inger ja Vansant (2019) kuvaavat verosuunnittelun ja yhteiskuntavastuun monimutkaista yhteyttä selventämällä, että yrityksen yhteiskuntavastuutoimintaan sijoittamat resurssit vähentävät verosuunnittelun negatiivista vaikutusta ja toisaalta aggressiivinen verosuunnittelu vähentää yhteiskuntavastuutoimien positiivista vaikutusta arvoon ja maineeseen. Inger ja Vansant (2019) näkevät yhteiskuntavastuukäytäntöjen toimivan omistajien etuja vastaan, sillä vastuullisuuteen sijoitetut resurssit voivat pienentää voittoa, mutta toisaalta myös aggressiivinen verosuunnittelu ja mahdolliset verosäästöt toimivat omistajien etuja vastaan esimerkiksi mainehaittojen kautta.

De la Cuesta-González ja Pardo (2019) ovat pyrkineet kehittämään yksimielisen määritelmän yrityksen verovastuullisuuden käsitteelle (engl. Corporate Tax Responsibility, CTR). Verovastuullisuudelle ei De la Cuesta-Gonzálezin ja Pardon (2019) mukaan ole tähän mennessä kehitetty määritelmää, joka hyväksyttäisiin yleisesti, eikä vastuullisen verotuksen mittareita ole perusteellisesti tunnistettu ja eritelty. Sidosryhmien keskuudessa on kuitenkin yksimielisyys siitä, että verovastuullisuuden merkitys on lisääntynyt ja yrityksiä nähdään olevan vastuussa sidosryhmilleen siitä, että ne harjoittavat vastuullista toimintaa myös verotuksen osalta (De la Cuesta-González & Pardo, 2019).

De la Cuesta-Gonzálezin ja Pardon (2019) mukaan kansalaisjärjestöt ja kehitysinstituutiot ovat ottaneet ensimmäisinä käyttöön verovastuullisuuskonseptin. Verovastuullisuudesta on viime vuosina kehittynyt merkittävä huomion aihe yrityksissä sidosryhmien vaatiessa vastuullisuutta myös verokäytäntöjen osalta (De la Cuesta-González & Pardo, 2019). Verovastuullisuuden käsite voidaan De la Cuesta-Gonzálezin ja Pardon (2019) mukaan määritellä verotuksellisina toimina ja käytäntöinä, joiden ansiosta yritykset maksavat oikeudenmukaisen osansa veroista suhteessa tuottamaansa arvoon kaikilla alueilla, joissa yritys toimii ja lisäksi julkaisevat tiedot maksetuista veroista ja niiden perusteista.

Ylönen ja Laine (2015) ovat tutkineet Stora Enson verosuunnittelutoimia ja erityisesti kyseenalaista siirtohinnoittelua, jolla yhtiön kerrotaan saavuttaneen merkittäviä verosäästöjä. Yhtiö väittää Ylösen ja Laineen (2015) mukaan sitoutuvansa virheettömään ja läpinäkyvään kommunikaatioon sidosryhmien kanssa, mutta on raportoinut rajatusti verotuksestaan eikä ole ottanut lainkaan kantaa verosuunnitteluunsa. Ylönen ja Laine (2015) käyttävät vertailua Stora Enson verosuunnittelun ja raportoinnin puutteen välillä korostamaan sitä, että verotus ja verosuunnittelu tulisi ottaa huomioon osana yhteiskuntavastuuta. Ylösen ja Laineen (2015) mukaan se, että Stora Enson toimien kaltainen järjestely ei kiinnitä viranomaisten huomiota osoittaa, että yrityksillä on kannustimia harjoittaa aggressiivista verosuunnittelua. Ylönen ja Laine (2015) painottavat, että verotus tulisi nähdä yhteiskuntavastuun osana ja siitä tulisi myös raportoida sen mukaisesti.

Ylönen ja Laine (2015) kertovat myös yleisesti esiintyvistä erimielisyydestä siitä, pitäisikö verotuksen olla osa yhteiskuntavastuuta. Ylösen ja Laineen (2015) mukaan toiset näkevät verotuksen vain oikeudellisena ja teknisenä kysymyksenä, jolla on pieni rooli yhteiskuntavastuussa, kun taas toiset ajattelevat verotuksen sosiopoliittisena tekijänä yhteiskuntavastuullisuuden ytimessä. Vaikka vapaaehtoinen raportointi ja keskustelu verotuksesta yritysten keskuudessa on askel oikeaan suuntaan, ainoa kestävä tapa veronkierron estämiseksi on pakollisten raportointivaatimusten lisääminen (Ylönen & Laine, 2015). Seuraavaksi käsitellään muita aikaisempia tutkimuksia, jotka lisäävät tietoa ja ottavat kantaa verosuunnittelun ja yhteiskuntavastuullisuuden yhteyteen.

5 Aikaisemmat tutkimukset

Aikaisempia tutkimuksia verosuunnittelusta ja vastuullisuudesta on paljon, mutta vähemmän tutkimuksia on näiden käsitteiden yhteydestä. Lanis ja Richardson (2012) sekä Silva ja muut (2024) kertovat yhteiskuntavastuun ja verosuunnittelun välisen yhteyden tutkimisen olevan yhä kehittyvä alue, vaikka erikseen näitä on tutkittu paljon. Seuraavissa kappaleissa käydään läpi tutkimuksia edeten vanhimmasta uusimpaan. Ensinnäkin käsitelty aikaisempia tutkimuksia vastuullisuuden ja verosuunnittelun yhteydestä. Sen jälkeen on käsitelty muita verosuunnitteluun tai vastuullisuuteen liittyviä tutkimuksia.

5.1 Tutkimuksia vastuullisuuden ja verosuunnittelun yhteydestä

Lanis ja Richardson (2012) ovat tutkineet yhteiskuntavastuun ja veroaggressiivisuuden välistä yhteyttä australialaisissa pörssiyrityksissä vuosina 2008–2009. Lanis ja Richardson (2012) päätyivät teoksessaan hypoteesiin, jonka mukaan mitä korkeammalla tasolla yrityksen yhteiskuntavastuutoimet ovat, sitä matalampi on veroaggressiivisuuden taso yrityksessä. Hypoteesia on tutkittu regressioanalyysillä, jossa muuttujina on käytetty efektiivistä veroastetta ja yhteiskuntavastuuraportoinnin tasoa, jota mittaamaan he ovat kehittäneet oman yhteiskuntavastuuraportointi-indeksin (Lanis & Richardson, 2012).

Lanisin ja Richardsonin (2012) tutkimuksen tulos vahvistaa hypoteesin. Tulokseksi on saatu tilastollisesti merkittävä negatiivinen yhteys edellä mainittujen tekijöiden välillä (Lanis & Richardson, 2012). Lanisin ja Richardsonin (2012) mukaan tutkimus on ensimmäinen laatuaan, jossa on empiirisesti pystytty todistamaan negatiivinen yhteys näiden tekijöiden välille. Lanis ja Richardson (2012) ovat päätyneet lisäksi johtopäätökseen siitä, että sosiaaliset investoinnit ja yhteiskuntavastuustrategia ovat merkittäviä yhteiskuntavastuutoimia, joilla on negatiivinen vaikutus veroaggressiivisuuteen. Lanisin ja Richardsonin (2012) mukaan yleisesti tutkimuksissa keskiössä on pidetty agenttiteoriaa, jossa yhteiskuntavastuulla on pieni rooli yrityksen toiminnoissa ja tämä voikin olla syynä siihen, ettei yhteiskuntavastuun ja verotuksen yhteydestä ole paljoa tutkimustietoa.

Hoi ja muut (2013) ovat tutkineet yhteiskuntavastuun ja verosuunnittelun välistä yhteyttä yhdysvaltalaisissa pörssiyrityksissä vuosina 2003–2009. Veroaggressiivisuutta on mitattu kahdella erilaisella kirjanpidollisen ja verotettavan tuloksen erosta lasketulla tunnusluvulla ja efektiivisellä veroasteella (Hoi ja muut, 2013). Yhteiskuntavastuun mittaamiseen on käytetty KLD tietokannan tarjoamia tunnuslukuja (Hoi ja muut, 2013). Hypoteeseiksi on johdettu, että aggressiivinen verosuunnittelu on tapauksesta riippuen sekä positiivisesti että negatiivisesti yhteydessä huonoihin yhteiskuntavastuutoimiin (Hoi ja muut, 2013). Tutkimuksessa ei kuitenkaan onnistuttu todistamaan systemaattista yhteyttä verosuunnittelun ja yhteiskuntavastuullisuuden välille (Hoi ja muut, 2013).

Hoin ja muiden (2013) mukaan tulokset viittaavat kuitenkin siihen, että yritykset, jotka ovat yhteiskuntavastuullisuudessaan huonolla tasolla osallistuvat todennäköisemmin veroaggressiivisiin toimiin, mikä näkyy matalina efektiivisinä veroasteina sekä suurempina eroina kirjanpidollisen ja verotettavan tuloksen välillä. Tämä tukee näkemystä, jonka mukaan yrityksen omaksuma yhteiskuntavastuullisuus vaikuttaa laskevasti sen harjoittamaan aggressiiviseen verosuunnitteluun (Hoi ja muut, 2013). Hoin ja muiden (2013) mukaan yleisesti voidaan sanoa, että toisissa yrityksissä kannatetaan vähemmän yhteiskuntavastuuta ja enemmän veroaggressiivisuutta, kun taas toisissa yrityksen kulttuuri tukee enemmän yhteiskuntavastuuta ja vähemmän aggressiivista verosuunnittelua.

Lanis ja Richardson (2015) ovat tutkineet myös yhteiskuntavastuullisen suorituskyvyn ja yrityksen verosuunnittelun välistä yhteyttä. Tutkimuksessa on käytetty 434 Yhdysvalloissa toimivan yrityksen otosta, joista puolet on valittu sen mukaan, että ne eivät harjoita aggressiivista verosuunnittelua ja puolet taas sillä perusteella, että ne ovat vuosien 2003–2009 aikana olleet syytettyinä erilaisissa verokiistoissa (Lanis & Richardson, 2015). Lanis ja Richardson (2015) kertovat tutkimuksen laajentavan aiemman tutkimuksensa (2012) tietoja yhteiskuntavastuun ja verosuunnittelun yhteydestä ja lisäävän varmistusta myös aiemman tutkimuksen tuloksille.

Lanis ja Richardson (2015) ovat johtaneet tutkimuksen hypoteesiksi, että mitä korkeampi yhteiskuntavastuullinen suorituskky yrityksellä on, sitä matalampi on yrityksen veroaggressiivisuuden taso. Aiemmasta tutkimuksestaan poiketen (2012), Lanis ja Richardson (2015) käyttävät verokiistojen määrästä johdettua mittaria sekä KLD tietokannan vastuullisuusmittareiden tiedoista johdettua muuttujaa mittaamaan yhteiskuntavastuullista suoriutumista. Analyysin tulokset varmistavat, että mitä korkeampi yhteiskuntavastuullinen suorituskky yrityksellä on, sitä matalampi on aggressiivisen verosuunnittelun taso (Lanis & Richardson, 2015). Käytännössä Lanis ja Richardson (2015) kertovat vastuullisten yritysten osallistuvan vähemmän aggressiivisiin verosuunnittelukäytäntöihin.

Laguir ja muut (2015) ovat tutkineet yhteiskuntavastuutoimien vaikutusta veroaggressiivisuuteen ranskalaisissa yrityksissä vuosina 2003–2011. Tutkimuksessa on Laguirin ja muiden (2015) mukaan pyritty selvittämään, vaikuttavatko yhteiskuntavastuun eri ulottuvuudet yrityksen veroaggressiivisuuteen sekä, onko näiden yhteydessä eroavaisuuksia eri osa-alueiden välillä. Tutkimus on toteutettu regressioanalyysinä, jossa muuttujina on käytetty efektiivistä veroastetta mittaamaan veroaggressiivisuutta ja yhteiskuntavastuusta johdettua mittaria, joka mittaa vastuullisuutta neljällä eri osa-alueella (Laguir ja muut, 2015). Laguir ja muut (2015) kertovat tutkimuksen olevan ensimmäinen, joka tutkii yhteiskuntavastuun ja veroaggressiivisuuden yhteyttä ranskalaisessa kontekstissa.

Tutkimuksen hypoteeseiksi on johdettu, että niin yhteiskuntavastuun sosiaalinen, hallinnollinen, taloudellinen kuin ympäristöllinenkin ulottuvuus vaikuttaa veroaggressiivisuuteen negatiivisesti (Laguir ja muut, 2015). Tutkimuksessa selvisi, että veroaggressiivisuus riippuu pääosin sosiaalisesta ja taloudellisesta yhteiskuntavastuun ulottuvuudesta (Laguir ja muut, 2015). Tarkemmin selitettynä Laguir ja muut (2015) tulivat tulokseen, jonka mukaan, mitä korkeammalla tasolla yhteiskuntavastuun sosiaalinen ulottuvuus on, sitä matalampi on yrityksen veroaggressiivisuus, kun taas mitä korkeammalla tasolla yhteiskuntavastuun taloudellinen osa-alue on, sitä korkeampi on veroaggressiivisuus. Näin ollen yritykset, joiden vastuullisuustoimet keskittyvät esimerkiksi ihmisoikeuksiin ovat vähemmän veroaggressiivisiä toimissaan (Laguir ja muut, 2015).

Laguirin ja muiden (2015) mukaan tulokset viittaavat myös siihen, että yhteiskuntavastuuta ei voida mitata ainoastaan yhtenä osa-alueena ja tunnuslukuna, sillä eri osa-alueiden välillä on eroja, jotka voivat jäädä huomaamatta, mikäli eri ulottuvuuksia ei huomioida. Laguir ja muut (2015) kertovat tutkimuksen tarjoavan erityisesti päättäjille tietoa tekijöistä, jotka kasvattavat riskiä veroaggressiivisen toiminnan harjoittamiseen. Lisäksi tutkimus tuo merkittävää arvoa muun muassa konsulteille ja sijoittajille siten, että he tunnustaisivat paremmin olosuhteet, joissa yrityksen yhteiskuntavastuutoimia saatetaan käyttää veroaggressiivisiin tarkoituksiin (Laguir ja muut, 2015).

Davis ja muut (2016) ovat tutkineet yritysten verojen maksamisen ja yhteiskuntavastuullisuuden välistä yhteyttä. Tarkempi tutkimuskysymys on, ovatko yhteiskuntavastuutoimet ja yrityksen verojen maksaminen toisiaan täydentäviä vai korvaavia tekijöitä (Davis ja muut, 2016). Tutkiakseen tätä kysymystä, Davis ja muut (2016) ovat tarkastelleet yhteiskuntavastuumittareiden yhteyttä sekä verojen maksamiseen, että veropolitiikan lobbaamiseen eli pyrkimykseen vaikuttaa veropolitiikkaan. Tutkimuksen aineistona on käytetty yhdysvaltalaisen pörssiyritysten efektiivisiä veroasteita vuosina 2006–2011 sekä MSCI tietokannan tuottamia ESG-pisteitä (Davis ja muut, 2016).

Tutkimuksessa selviää, että yhteiskuntavastuu on negatiivisesti yhteydessä efektiivisiin veroasteisiin (Davis ja muut, 2016). Tulos viittaa Davisin ja muiden (2016) mukaan siihen, että veronmaksu ja yhteiskuntavastuu ovat yritysten silmissä toisiaan korvaavia toimintoja, sillä yritysten johto näkee, että yhteiskuntavastuutoimiin osallistuminen saa pienemmät veromaksut näyttämään hyväksyttäviltä sidosryhmien näkökulmasta. Tuloksista selviää myös, että yhteiskuntavastuu on positiivisesti yhteydessä verolobbaamiseen (Davis ja muut, 2016). Tutkimuksen tulos viittaa yleisesti Davisin ja muiden (2016) mukaan siihen, että sosiaalisesti vastuulliset yritykset eivät maksa enempää veroja kuin muut yritykset. Verojen maksamisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin välinen yhteys on Davisin ja muiden (2016) mukaan monimutkaisempi, kuin kirjallisuudessa yleisesti ajatellaan.

Fourati ja muut (2019) ovat tutkineet yhteiskuntavastuun ja verosuunnittelun yhteyttä eurooppalaisissa yrityksissä vuosina 2002–2015. Lisäksi Fourati ja muut (2019) tutkivat, miten eri osa-alueiden vastuullisuustoimet vaikuttavat verosuunnitteluun. Fourati ja muut (2019) ottavat kantaa kysymykseen siitä, ovatko yhteiskuntavastuulliset yritykset enemmän tai vähemmän taipuvaisia veroaggressiivisuuteen. Yhteiskuntavastuullista suorituskykyä on mitattu taloudellisella, ympäristöllisellä, sosiaalisella ja hallinnollisella osa-alueella (Fourati ja muut, 2019). Tutkimuksen päähypoteesi on, että yhteiskuntavastuullisuus on positiivisesti yhteydessä verosuunnitteluun (Fourati ja muut, 2019). Hypoteesia tukemaan on johdettu myös alahypoteeseja, joiden mukaan kaikki neljä osa-alueita ovat positiivisesti yhteydessä verosuunnitteluun (Fourati ja muut, 2019).

Hypoteesien testaamiseen on käytetty efektiivistä veroastetta ja kirjanpidollisen ja verotettavan tuloksen eroa mittaamaan veroaggressiivisuutta sekä ESG-pisteitä mittaamaan vastuullisuuden eri osa-alueita (Fourati ja muut, 2019). Fourati ja muut (2019) kertovat tulosten osoittavan, että yleisesti yhteiskuntavastuulliset yritykset ovat enemmän veroaggressiivisiä toiminnassaan kuin muut yritykset. Fouratin ja muiden (2019) mukaan tulokset osoittavat, että vahva suoriutuminen niin taloudellisella, ympäristöllisellä, sosiaalisella kuin hallinnollisellakin vastuullisuuden osa-alueella on yhteydessä korkeaan veroaggressiivisuuden tasoon. Tämä viittaa siihen, että yhteiskuntavastuun eri osa-alueiden painottaminen ei vaikuta veroaggressiivisuuden tasoon (Fourati ja muut, 2019).

Yhteiskuntavastuullisuuden ja verosuunnittelun kerrotaan vaihtelevan samaan suuntaan ja näin olevan osa samaa strategiaa eli voiton maksimointia (Fourati ja muut, 2019). Tulokset viittaavat Fouratin ja muiden (2019) mukaan myös siihen, että johto ei näe verojen maksamista osana yrityksen yhteiskuntavastuullisuutta. Fourati ja muut (2019) kertovat tutkimuksensa olevan ristiriidassa aiemman kirjallisuuden kanssa tuloksen lisäksi myös siten, että heidän mukaansa verosuunnittelulla saavutettavat taloudelliset hyödyt tuottavat hyötyä niin omistajille kuin muillekin sidosryhmille, kun yleensä tutkimuksissa on ajateltu, että yritysten tulee tasapainotella omistajien ja muiden sidosryhmien vaatimusten ja odotusten välillä.

Yoon ja muut (2021) ovat tutkimuksessaan analysoineet ESG-pisteiden vaikutusta veronkierron harjoittamiseen korealaisissa yrityksissä vuosina 2011–2017. Yoon ja muut (2021) ovat käyttäneet muuttujina ESG-pisteitä mitatakseen sitoutuneisuutta yhteiskuntavastuulliseen toimintaan. Veronkiertotaipumusta on mitattu kirjanpidollisen ja verotettavan tuloksen erolla (Yoon ja muut, 2021). Yoon ja muut (2021) päätyivät tutkimuksessaan hypoteesiin, jonka mukaan korealaisten yritysten ESG-pisteiden ja verosuunnittelun välillä on negatiivinen yhteys. Lisäksi tarkemmaksi hypoteesiksi muodostui, että erityisesti ESG-pisteiden sosiaalinen ulottuvuus on negatiivisesti yhteydessä veronkierron harjoittamiseen yrityksen toiminnassa (Yoon ja muut, 2021).

Yoon ja muut (2021) ovat tutkimuksessaan päätyneet löytämään tilastollisesti merkittävän negatiivisen yhteyden ESG-pisteiden ja veronkierron välille. Tämä negatiivinen yhteys tarkoittaa käytännössä vähäisempää veronkiertoa niissä yrityksissä, jotka toimivat vastuullisesti (Yoon ja muut, 2021). Tulos viittaa Yoonin ja muiden (2021) mukaan siihen, että yritykset, joilla on hyvä yhteiskuntavastuusuorituskyky eivät yleisesti pyri manipuloimaan verotettavaa tulostaan. Erityisesti tuloksista erottuu, että tämä negatiivinen yhteys on merkittävää yrityksissä, jotka sijoittuvat korkealle ESG:n sosiaalisen ulottuvuuden pisteissä, kun taas ympäristöllinen ja hallinnollinen osa-alue ESG-luokituksessa ei näyttänyt tämänkaltaista merkittävää yhteyttä veronkiertoon (Yoon ja muut, 2021).

Tämän tutkielman esikuvanakin toiminut Silvan ja muiden (2024) tutkimus analysoi yhteiskuntavastuullisuustoimien vaikutusta verosuunnittelun kehitykseen Lissabonin pörsssiin listatuissa yrityksissä. Kyseisen tutkimuksen tavoitteena on selvittää, onko vastuullinen toiminta yhteydessä suurempaan tai vähäisempään aggressiivisen verosuunnittelun tasoon (Silva ja muut, 2024). Tarkemmin määriteltynä Silva ja muut (2024) tutkivat eri yhteiskuntavastuun osa-alueiden eli sosiaalisen, hallinnollisen, ympäristöllisen ja taloudellisen vastuullisuuden vaikutusta verosuunnittelun tasoon.

Silva ja muut (2024) erittelevät aikaisempia tutkimuksia vastuullisuuden ja verosuunnittelun yhteydestä. Tutkimuksissa on päädytty sekä positiiviseen että negatiiviseen yhteyteen käsitteiden välillä ja toiset tutkimukset ovat päätyneet ratkaisuun, jossa näillä ei ole yhteyttä lainkaan (Silva ja muut, 2024). Näiden pohjalta Silva ja muut (2024) kehittivät tutkimuksessaan hypoteesit, joiden mukaan sekä sosiaalinen, hallinnollinen, ympäristöllinen, että taloudellinen vastuullisuuden osa-alue vaikuttavat verosuunnitteluun. Tutkimuksessa ei kuitenkaan saatu todisteita tätä tukemaan, joten johtopäätös oli, että mikään vastuullisuuden osa-alueista ei vaikuta verosuunnitteluun (Silva ja muut, 2024).

5.2 Muita tutkimuksia vastuullisuudesta ja verosuunnittelusta

Lanis ja Richardson (2013) ovat tutkineet legitimizeettiteoriaa, jonka mukaan yrityksen tärkein tehtävä on saavuttaa ja säilyttää yhteiskunnan hyväksyntä eli legitimizeetti. Teoriaa on tutkittu vertaamalla australialaisten yritysten vastuullisuusraportointia veroaggressiivisissa yrityksissä ja sellaisissa yrityksissä, jotka eivät harjoita aggressiivista verosuunnittelua (Lanis & Richardson, 2013). Lanis ja Richardson (2013) ovat valinneet otokseensa 20 veroaggressiivista yritystä ja 20 yritystä, joita ei ole syytetty veroaggressiivisuudesta vuosina 2001–2006 Australian veroviranomaisten toimesta.

Tutkimuksen hypoteesiksi on johdettu, että veroaggressiiviset yritykset tuovat esiin enemmän yhteiskuntavastuunformaatiota kuin ei-veroaggressiiviset yritykset (Lanis & Richardson, 2013). Muuttujina on käytetty yhteiskuntavastuuraportoinnin tasoa vuosiraporteissa ja veroaggressiivisuudesta johdettua dummy-muuttujaa (Lanis & Richardson, 2013). Lanis ja Richardson (2013) päätyivät tutkimuksessa löytämään tilastollisesti merkittävän positiivisen yhteyden veroaggressiivisuuden ja yhteiskuntavastuuraportoinnin välille, mikä vahvistaa legitimizeettiteoriaa verokontekstissa. Veroaggressiivisilla yrityksillä on taipumus sisällyttää enemmän yhteiskuntavastuullisuuden raportointia vuosiraportteihin kuin muilla yrityksillä (Lanis & Richardson, 2013). Lanis ja Richardson (2013) kertovat tutkimuksensa olevan ensimmäisiä, joissa on osoitettu yhteys veroaggressiivisuuden ja yhteiskuntavastuuraportoinnin välille ja näin tuettu myös legitimizeettiteoriaa.

Armstrong ja muut (2015) ovat tutkineet hyvän hallintotavan ja johdon kannustimien yhteyttä aggressiiviseen verosuunnitteluun ja veronkiertoon pörssiyrityksissä vuosina 2007–2011. Tutkimus on toteutettu regressioanalyysinä, jossa veroaggressiivisuutta on mitattu efektiivisellä veroasteella ja saavutetun verohyödyn määrällä ja hallintotapaa erilaisilla taloudellisilla tunnusluvuilla (Armstrong ja muut, 2015). Armstrong ja muut (2015) ottavat kantaa johdon rooliin verosuunnittelussa ja erityisesti siihen, onko hallintorakenteen ja veronkierron välillä yhteyttä. Erityisesti huomiota saa kaksi johdon ominaisuutta: taloudellinen osaaminen ja itsenäisyys (Armstrong ja muut, 2015).

Armstrongin ja muiden (2015) mukaan toimitusjohtajan riskinsietokyky on positiivisesti yhteydessä veroaggressiivisuuteen. Tuloksista selvisi myös, että yhteys vahvistuu korkeammilla veroaggressiivisuuden tasoilla, mikä viittaa siihen, että johdon riskinsietokyky määrittelee veroaggressiivisuuden tasoa (Armstrong ja muut, 2015). Lisäksi tuloksena on Armstrongin ja muiden (2015) mukaan se, että johdon taloudellisen osaamisen ja itsenäisyyden yhteys veroaggressiivisuuden tasoon eroaa veroaggressiivisuuden tason vaihdelta. Johdon taloudellinen osaaminen ja itsenäisyys ovat positiivisesti yhteydessä veroaggressiivisuuteen alhaisilla veroaggressiivisuuden tasoilla, kun taas korkeilla veroaggressiivisuuden tasoilla vastaava yhteys on negatiivinen (Armstrong ja muut, 2015).

Watson (2015) on tutkinut tuloksentelekyvyn vaikutusta yhteiskuntavastuun ja verosuunnittelun yhteyteen yhdysvaltalaisissa yrityksissä. Tutkimus on toteutettu regressioanalyysinä, jossa on verrattu efektiivisiä veroasteita yhteiskuntavastuuseen ja tuloksentelekykyyn (Watson, 2015). Yrityksien yhteiskuntavastuuta on mitattu KLD tietokannasta johdetuilla tunnusluvuilla (Watson, 2015). Hypoteesiksi Watson (2015) on johtanut, että tuloksentelekyky säätelee verosuunnittelun ja yhteiskuntavastuun välistä suhdetta. Hypoteesi on myös osoitettu todeksi ja Watson (2015) selventää tuloksia tarkemmin sillä, että yritykset, jotka eivät suoriudu hyvin yhteiskuntavastuun osalta ovat usein veroaggressiivisempia silloin, kun ne suoriutuvat heikosti tuloksellisesti, mutta kun tuloksentelekyky on hyvällä tasolla, vastaavaa positiivista yhteyttä ei ole. Heikko tuloksentelekyky lisää Watsonin (2015) mukaan myös puutetta sidosryhmien vaatimuksiin vastaamisessa.

Halioui ja muut (2016) ovat tutkineet hyvän hallinnoinnin ja johdon palkitsemisen vaikutusta veroaggressiivisuuden tasoon sadassa NASDAQ 100- pörssiin listatussa yrityksessä vuosina 2008–2012. Tutkimuksen tavoitteena oli osoittaa hyvän hallintorakenteen ja johdon palkitsemisen vaikutus veroaggressiivisuutta vähentävänä tekijänä (Halioui ja muut, 2016). Tutkimuksen hypoteeseiksi on johdettu, että sekä hyvällä hallintorakenteella, johdon palkitsemisjärjestelmillä, toimitusjohtajan ominaisuuksilla, että veroista aiheutuvilla maksuilla on huomattava vaikutus veroaggressiivisuuteen (Halioui ja muut, 2016).

Tutkimus on toteutettu regressioanalyysinä, jossa muuttujina on käytetty efektiivistä veroastetta mittaamaan veroaggressiivisuutta sekä muita muuttujia, kuten yrityksen koko, suorituskyky ja netto-omaisuus (Halioui ja muut, 2016). Halioui ja muut (2016) kertovat tutkimuksen merkittävimmän tuloksen olevan hyvän hallintorakenteen ja johdon palkitsemisjärjestelmien suuren vaikutuksen veroaggressiivisuutta vähentävänä tekijänä. Tuloksista selviää, että johtoryhmän koko sekä toimitusjohtajan palkka ja osakeoptiot ovat negatiivisesti yhteydessä veroaggressiivisuuteen (Halioui ja muut, 2016). Toinen merkittävä tulos kertoo toimitusjohtajan kaksoisroolin ja veroista aiheutuvien maksujen olevan positiivisesti yhteydessä veroaggressiivisuuteen (Halioui ja muut, 2016).

Inger ja Vansant (2019) ovat tutkineet aggressiivisen verosuunnittelun ja yhteiskuntavastuun vaikutusta yrityksen markkina-arvostukseen yhdysvaltalaisissa pörssiyrityksissä vuosina 2000–2013. Hypoteesiksi on johdettu, että verosuunnittelu ja yhteiskuntavastuutoimet ovat negatiivisesti yhteydessä yrityksen arvoon, eli toisen muuttujan kasvaessa toinen laskee (Inger & Vansant, 2019). Regressioanalyysissä yrityksen arvoa on mitattu Q-suhdeluvulla, verosuunnittelua efektiivisellä veroasteella ja vastuullisuutta ESG-pisteillä (Inger & Vansant, 2019). Tuloksista selviää, että verosuunnittelu ja yhteiskuntavastuullinen suorituskyky erillisinä tekijöinä vaikuttavat positiivisesti markkina-arvoon (Inger & Vansant, 2019). Tulokseksi saadaan kuitenkin negatiivinen yhteys aggressiivisen verosuunnittelun ja yhteiskuntavastuutoimien välille, eli mikäli kumpaakin harjoitetaan yrityksessä, on niiden välillä negatiivinen yhteys (Inger & Vansant, 2019).

Jarboui ja muut (2020) ovat tutkineet johdon sukupuolten moninaisuuden ja vastuullisen suorituskyvyn vaikutusta veronkiertoon 300 Iso-Britannialaisessa yrityksessä vuosina 2005–2017. Tutkimuksen tavoitteena on Jarbouin ja muiden (2020) mukaan lisätä tutkimustietoa siitä, mitkä syyt saavat yrityksen harjoittamaan veronkiertoa. Erityisen kiinnostava on tutkimuksessa johdettu kolmas hypoteesi, jonka mukaan johdon sukupuolimoninaisuus vaikuttaa positiivisesti vastuulliseen suorituskykyyn, joka puolestaan vaikuttaa negatiivisesti veronkiertoon (Jarboui ja muut, 2020). Tutkimuksessa on käytetty efektivistä veroastetta mittaamaan veronkiertoa yrityksissä (Jarboui ja muut, 2020). Vastuullisuuden mittaamiseksi on kehitetty vastuullisen suorituskyvyn indeksi, joka ottaa huomioon niin ympäristöllisen, sosiaalisen kuin taloudellisenkin osa-alueen (Jarboui ja muut, 2020). Tulokseksi saatiin merkittävä negatiivinen yhteys sukupuolimoninaisuuden ja veronkierron välillä (Jarboui ja muut, 2020). Monimuotoisempi sukupuolijakauma yrityksen johdossa vaikuttaa siis vähentävänä tekijänä veronkiertokäytäntöihin.

Thiart (2023) on tutkinut ESG-luokituksen ja verotuksen läpinäkyvyyden välistä yhteyttä 112 Johannesburgin pörssiin listatussa yrityksessä vuonna 2022. Tutkimusta on ohjannut muun muassa kysymys siitä, ovatko korkeat ESG-pisteet merkinä läpinäkyvistä verosuunnittelukäytännöistä (Thiart, 2023). Tulokseksi on saatu merkittävä yhteys ESG-pisteiden ja verotuksen läpinäkyvyyden välille (Thiart, 2023). Tarkemmin selitettynä Thiartin (2023) mukaan, mitä korkeampi yrityksen ESG-luokitus on, sitä läpinäkyvämpiä verotuskäytännöt yrityksessä ovat. Verotuksen läpinäkyvydellä viitataan erityisesti verotuksen raportointiin esimerkiksi osana pörssiyrityksille pakollisia yhteiskuntavastuuraportteja, joita Hardeck ja muut (2024) ovat myös tutkineet.

Hardeckin ja muiden (2024) tutkimus ottaa kantaa siihen, miten ja miksi yritykset raportoivat vapaaehtoisesti maksamistaan veroista vastuullisuusraporteissaan. Hardeck ja muut (2024) ovat koostaneet tutkimuksen aineiston tutkimalla noin 3000 vastuullisuusraporttia yrityksistä, jotka toimivat 22 eri maassa. Hardeckin ja muiden (2024) mukaan yritysten motiivit verojen sisällyttämiseen raportteihin ovat lähinnä hyötyjen korostaminen tai todellinen liiketoiminnallinen strategia sisällyttää verot osaksi vastuullisuutta.

Hardeck ja muut (2024) ovat löytäneet negatiivisen yhteyden hyötykeskeisen raportoinnin ja vastuullisen suorituskyvyn välille. Heidän mukaansa vastuullisuuden ollessa heikolla tasolla, hyötyihin keskittyvä raportointi lisääntyy (Hardeck ja muut, 2024). Yrityksillä on tapana lisätä verojen maksamisesta tiedottamista lisätäkseen vastuullisuusmainettaan sen ollessa muutoin huonolla tasolla (Hardeck ja muut, 2024). Hardeckin ja muiden (2024) mukaan noin 60 prosenttia yrityksistä mainitsee verotuksen vastuullisuusraporteissaan. Usein verotus kuitenkin mainitaan vain tilinpäätöksen eriä selitettäessä (Hardeck ja muut, 2024). Noin 25 prosenttia yrityksistä sisällytti verovastuullisuuden raportointia vastuullisuusraportteihinsa (Hardeck ja muut, 2024). Tämän perusteella Hardeck ja muut (2024) arvioivat, että yritysten keskuudessa ei ole tavallista, että verotus nähdään osana yhteiskuntavastuuta.

Vastuullisuusraportointia on tutkittu myös toisessa tutkimuksessa, joka ottaa niin ikään kantaa motiiveihin vastuullisuusraportoinnin takana. Nasih ja muut (2024) ovat tutkineet vastuullisuusraportoinnin ja veronkierron välistä yhteyttä. Tutkimuksen tavoitteena on ollut erottaa viherpesustrategiat ja aito pyrkimys toimintaan, joka on ympäristöllisesti ja sosiaalisesti vastuullista (Nasih ja muut, 2024). Teoksessa tutkitaan myös veroamnestiaohjelmien vaikutusta raportointimotiiveihin (Nasih ja muut, 2024). Tutkimuksen otos koostuu indonesialaisista pörssiyrityksistä vuosina 2010–2018 (Nasih ja muut, 2024). Muuttujina on käytetty vastuullisuusraportoinnista johdettua lukua ja efektiivistä verotusta (Nasih ja muut, 2024).

Nasih ja muut (2024) ovat päätyneet hypoteesiin, jonka mukaan veronkierto on positiivisesti yhteydessä vastuullisuusraportointiin. Toinen hypoteesi on, että veroamnestiaohjelmiin osallistuminen heikentää yhteyttä veronkierron ja vastuullisuusraportoinnin laadun välillä (Nasih ja muut, 2024). Tutkimuksessa paljastui, että toiset yritykset käyttävät vastuullisuusraportointia luodakseen hyvän vaikutelman ja piilottaakseen veronkiertoikäytäntönsä (Nasih ja muut, 2024). Nasih ja muut (2024) kertovat ottavansa tutkimuksessaan kantaa yleisesti vallinneeseen erimielisyyteen siitä, mitkä ovat yritysten todellisia motiiveja vastuullisuusraportoinnin takana.

Nasih ja muut (2024) ovat pyrkineet vastaamaan kysymykseen siitä, onko vastuullisuusraportoinnilla tarkoitus peittää veronkiertoa vai aidosti reflektoida johdon sitoutumista vastuullisuuteen (Nasih ja muut, 2024). Nasih ja muut (2024) päätyivät negatiiviseen yhteyteen vastuullisuusraportoinnin ja veronkierron välillä yrityksissä, jotka ovat mukana veroamnestiaohjelmissa. Tulokset osoittavat, että vastuullisuusraportointi on ensisijaisesti viherpesustrategia, jolla peitellään veronkiertoa (Nasih ja muut, 2024). Lisäksi tulokset vahvistavat sen, että veroamnestiaohjelmissa mukana oleminen saa aktiivisesti veroja kiertävät yritykset merkittävästi alentamaan vastuullisuusraportointinsa laatua (Nasih ja muut, 2024). Veroamnestiaohjelmat perustuvat vapaaehtoiseen veronmaksuun, joten on selvää, että veroja kiertävät yritykset hakeutuvat mukaan näihin ohjelmiin.

Elamer ja muut (2024) ovat tutkineet vastuullisuuden vaikutusta veronkiertoon ja yrityksen arvoon ranskalaisissa yrityksissä vuosina 2012–2021. Hypoteesina on, että veronkierto on negatiivisesti yhteydessä yrityksen arvoon, mutta vastuullisuus kohtuullistaa veronkierron ja yrityksen arvon välisen yhteyden suuruutta (Elamer ja muut, 2024). Tutkimuksessa on käytetty efektiivistä veroastetta mittaamaan veronkiertoa ja ESG-pisteillä on mitattu vastuullisuutta (Elamer ja muut, 2024). Tulokseksi saatiin, että veronkierrolla on negatiivinen yhteys yrityksen arvoon, mutta korkeat ESG-pisteet kohtuullistavat veronkierron ja yrityksen arvon välistä yhteyttä (Elamer ja muut, 2024).

Käytännössä tulokset osoittavat, että ESG-pisteiden positiivinen vaikutus yrityksen arvoon vähenee, kun veronkierto kasvaa (Elamer ja muut, 2024). Elamerin ja muiden (2024) mukaan tästä voidaan päätellä, että veroaggressiiviset yritykset osallistuvat usein vastuullisuustoimiin peittääkseen veronkiertoaan. Elamerin ja muiden (2024) mukaan yritykset, jotka harjoittavat veronkiertoa lisäävät usein vastuullisuuden raportointia, jotta toiminta näyttäisi eettisemmältä ja maine mediassa olisi parempi. Elamerin ja muiden (2024) mukaan yrityksiltä pian vaadittava vastuullisuusraportointi voi tuoda mukanaan muutoksen strategioihin erityisesti verosuunnittelun ja vastuullisuuden osalta, mikä voi johtaa muutokseen yrityksen käyttäytymisessä ja osakkeenomistajien odotuksissa.

6 Yhteenveto ja johtopäätökset

Vastuullisuus on kasvanut merkittäväksi osa-alueeksi yritystoiminnassa (Knuutinen, 2014; Jansson ja muut, 2017). Voiton tuottaminen on kuitenkin edellytyksenä muiden tavoitteiden, kuten vastuullisuustavoitteiden asettamiselle (Knuutinen, 2014). Verosuunnittelun merkitys on kasvanut, sillä verot ovat yritykselle suuri menoerä (Silva ja muut, 2024). Tämän myötä myös aggressiivinen verosuunnittelu on lisääntynyt (Lanis & Richardson, 2012). Merkityksen lisääntyessä myös epäselvyydet lisääntyvät ja verosuunnittelun sekä vastuullisuuden puolueettomaan mittaamiseen onkin kehitetty tunnuslukuja, joista ESG-pisteet ja efektiivinen veroaste ovat saaneet erityistä huomiota tässä tutkielmassa.

Tutkielmassa on pyritty selvittämään, millainen yhteys vastuullisuudella ja verosuunnittelulla on. Kysymystä on tutkittu perehtymällä verosuunnittelun, veronkierron, aggressiivisen verosuunnittelun ja veroaggressiivisuuden käsitteisiin sekä niiden yhtäläisyyksiin ja eroihin. Vastuullisuudelle on annettu merkitystä tutkimalla, miten se määritellään yhteiskuntavastuun ja ESG-käsitteen kautta. Aiemmissä tutkimuksissa on eroja siinä, miten vastuullisuuden ja verosuunnittelun yhteys nähdään ja tässä tutkielmassa onkin eritelty näkemyksiä edellä mainitusta yhteydestä. Voidaan sanoa, että johto ja omistajat usein näkevät verosuunnittelun ja vastuullisuuden erillisinä kokonaisuuksina, kun taas ulkopuoliset sidosryhmät käsittelisivät verosuunnittelua vastuullisuuden osa-alueena.

Lanis ja Richardson (2013) ovat saaneet selville, että veroaggressiiviset yritykset raportoivat enemmän vastuullisuudestaan, kuin muut yritykset. Thiant (2023), Hardeck ja muut (2024) sekä Nasih ja muut (2024) ovat tutkineet myös vastuullisuusraportointia. Tutkimuksissa selviää, että vastuulliset yritykset raportoivat enemmän verotuksestaan (Thiant, 2023), mutta harva yritys mainitsee verotuksen osana yhteiskuntavastuuta (Hardeck ja muut, 2024). Nasih ja muut (2024) selvittivät, että toiset yritykset käyttävät vastuullisuusraportointia vain piilottaakseen veronkiertokäytäntöjään. Armstrongin ja muiden (2015) mukaan veroaggressiivisuutta nostavana tekijänä on johdon riskinsietokyky, kun taas Watsonin (2015) mukaan heikko yhteiskuntavastuun taso ja heikko tuloksenteleminen ovat korkeaan veroaggressiivisuuteen vaikuttavia tekijöitä.

Haliouin ja muiden (2016) mukaan hyvä hallinto ja johdon palkitsemisjärjestelmät vaikuttavat veroaggressiivisuuteen vähentävänä tekijänä. Elamerin ja muiden (2024) mukaan vastuullisuuden positiivinen vaikutus yrityksen markkina-arvoon pienenee, kun yritys toimii samaan aikaan veroaggressiivisesti. Ingerin ja Vansantin (2019) mukaan verosuunnittelu ja yhteiskuntavastuullisuus vaikuttavat yrityksen markkina-arvoon positiivisesti, mutta toisiinsa negatiivisesti. Ylipäänsä tulokset osoittavat, etteivät yhteydet moninaisten ja samanaikaisesti voimassa olevien tekijöiden välillä ole yksiselitteisiä. Seuraavaksi johdetaan tutkielman hypoteesit perustuen aiempaan kirjallisuuteen.

6.1 Hypoteesien johtaminen

Useimmissa aikaisemmista tutkimuksista on käytetty efektiivistä veroastetta (ETR) mittaamaan verosuunnittelun aggressiivisuutta tai veronkiertoa. Tämän tutkielman hypoteeseja johtaessa on päädytty käyttämään samaa mittaria, sillä sen on sanottu mittaavan veroaggressiivisuutta hyvin (Vanhala & Viertola, 2025; Silva ja muut, 2024; Jarboui ja muut, 2020; Lanis & Richardson, 2012). Vastuullisuuden mittaamiseen käytetyt tunnusluvut ja mittarit vaihtelevat aikaisemmissa tutkimuksissa paljon. Tämän tutkielman kannalta parhaimmaksi tavaksi mitata vastuullisuutta on todettu ESG-pisteet, sillä niillä voidaan mitata laajasti vastuullisuuden eri osa-alueita (Yoon ja muut, 2021).

Fouratin ja muiden (2019) mukaan yritysten korkea yhteiskuntavastuullisuuden taso on yhteydessä korkeampaan veroaggressiivisuuteen. Fourati ja muut (2019) viittaavat osakkeenomistajateoriaan, jonka mukaan yrityksen tulisi toimia omistajien edun vaatimalla tavalla. Omistajien tärkeimpänä vaatimuksena on useimmiten voiton tuottaminen ja näin ollen verosuunnittelullakin pyritään voiton maksimointiin (Fourati ja muut, 2019). Fourati ja muut (2019) painottavat tuloksensa olevan ristiriidassa aiempien tutkimusten kanssa. Löydetty yhteys voi Fouratin ja muiden (2019) mukaan johtua esimerkiksi siitä, että veroaggressiiviset yritykset usein pyrkivät kompensoimaan veronkiertoaan panostamalla enemmän vastuullisuuteen. Tällöin vastuullisuus on seurausta huonosta verosuunnittelusta eikä näiden tekijöiden välillä oikeastaan ole keskinäistä yhteyttä.

Tutkimuksissa on pystytty aiemman perusteella todistamaan negatiivinen yhteys vastuullisuuspisteiden ja efektiivisen veroasteen välillä. Silvan ja muiden (2024) mukaan vastuullisuus ei vaikuta verosuunnitteluun merkittävästi millään osa-alueella. Silva ja muut (2024) ennustivat tutkimuksessaan vastuullisuuden ja veroaggressiivisuuden olevan toisensa poissulkevia tekijöitä, mutta eivät löytäneet merkittäviä tuloksia tätä tukemaan. Täten on myös mahdollista, että tutkimuksessa ei onnistuta osoittamaan negatiivista eikä positiivista yhteyttä. Silva ja muut (2024) painottavat kuitenkin Fouratin ja muiden (2019) tavoin tuloksensa olevan ristiriidassa aiempien tutkimusten kanssa.

Edellä mainittuja tuloksia lukuun ottamatta suuri osa aiemmista tutkimuksista on löytänyt positiivisen yhteyden vastuullisuuspisteiden ja yrityksen maksamien verojen määrän välille (Lanis & Richardson, 2012; Hoi ja muut, 2013; Lanis & Richardson, 2015; Laguir ja muut, 2015; Davis ja muut, 2016; Yoon ja muut, 2021). Positiivinen yhteys viittaa yleisesti siihen, että mitä korkeammalla tasolla yrityksen yhteiskuntavastuu on, sitä enemmän yritys maksaa veroja (Lanis & Richardson, 2012). Yoonin ja muiden (2021) mukaan vastuullisuus ja veroaggressiivisuus ovat samalla tavalla yhteydessä niin korkeilla kuin matalillakin tasoilla. Yoonin ja muiden (2021) mukaan erityisesti yritykset, joilla on matalat ESG-pisteet pyrkivät välttämään veronkiertoa, jotta eivät entisestään huonontaisi mainettaan. Aiemman tutkimustiedon perusteella voidaan johtaa tutkielman hypoteesi:

H1: Efektiivinen veroaste on positiivisesti yhteydessä ESG-pisteisiin.

Vaikka johtopäätökset edellä mainitusta yhteydestä vaihtelevat tutkijoiden keskuudessa, on hypoteesi päädytty johtamaan sen mukaan, mikä on saanut eniten kannatusta aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa. Vanhalan ja Viertolan (2025) mukaan suomalaisten yritysten efektiiviset veroasteet ovat useimmiten melko lähellä lainsäädännöllistä veroastetta. Suomalaiset yritykset sijoittuvat myös vastuullisuudessa usein korkealle. Esimerkiksi Time-lehden (n.d.) mukaan suomalaisia yrityksiä on noin kymmenkunta maailman vastuullisimpien yritysten joukossa. Hypoteeseja tullaan tutkimaan suomalaisilla yrityksillä, joten ne on johdettu erityisesti kotimaisia yrityksiä painottaen.

Muun muassa Laguir ja muut (2015) sekä Silva ja muut (2024) painottavat tutkimuksissaan, että vastuullisuutta ei kannata mitata vain yhtenä osa-alueena, sillä tietyn osa-alueen painottaminen saattaa johtaa siihen, että tietyt tulokset jäävät huomaamatta. Tässä tutkielmassa on täten johdettu myös alahypoteesit painottaen vastuullisuuden eri ulottuvuuksia. Vaikka eri osa-alueet on huomioitu, on suurta merkitystä annettu kuitenkin ensimmäisen hypoteesin perusteluille. Aiempien tutkimusten tulokset pätevät kaikkiin vastuullisuuden osa-alueisiin eivätkä selkeästi erittele eri ulottuvuuksien vaikutuksia.

Fouratin ja muiden (2019) mukaan vahva suoriutuminen niin ympäristöllisellä, sosiaalisella kuin hallinnollisellakin alueella on yhteydessä korkeaan veroaggressiivisuuteen. Laguirin ja muiden (2015) mukaan vastuullisuuden sosiaalinen ulottuvuus on yhteydessä matalaan veroaggressiivisuuteen, kun taas vastuullisuuden taloudellinen ulottuvuus on yhteydessä korkeampaan veroaggressiivisuuteen. Lanisin ja Richardsonin (2012) mukaan erityisesti vastuullisuuden sosiaalinen ja hallinnollinen osa-alue ovat yhteydessä matalaan veroaggressiivisuuteen. Edellä käsitellyn perusteella voidaan johtaa vastuullisuuden eri osa-alueita painottavat hypoteesit:

H2a: Efektiivinen veroaste on positiivisesti yhteydessä ESG-pisteiden ympäristölliseen ulottuvuuteen

H2b: Efektiivinen veroaste on positiivisesti yhteydessä ESG-pisteiden sosiaaliseen ulottuvuuteen

H2c: Efektiivinen veroaste on positiivisesti yhteydessä ESG-pisteiden hallinnolliseen ulottuvuuteen

6.2 Johdanto tulevan tutkimuksen menetelmiin

Tämä tutkielma tulee jatkumaan hypoteesien empiirisellä tutkimuksella. Tutkimuksessa on tarkoitus selvittää vastuullisuuden ja verosuunnittelun välistä yhteyttä suomalaisissa pörssiyrityksissä. Empiirinen osa tullaan toteuttamaan kvantitatiivisena tutkimuksena. Menetelmänä käytetään regressioanalyysiä, jossa tutkitaan muuttujien (ESG ja ETR) välillä vallitsevaa riippuvuussuhdetta. Hypoteesin mukaan mainittu riippuvuussuhde on positiivinen eli toisen muuttujan arvon noustessa myös toisen odotetaan nousevan.

Vastuullisuutta tullaan mittaamaan ESG-pisteiden avulla. Vastuullisuutta mitataan erikseen kaikilla ESG:n kolmella osa-alueella (ympäristö, yhteiskunta ja hallinto). Verosuunnittelun mittaamiseen tullaan käyttämään efektiivisiä veroasteita (ETR). Tarkemmin sanottuna mittaamiseen on valittu kassavirtapohjainen efektiivinen veroaste (Cash ETR), joka lasketaan tosiasiasa maksettujen verojen suhteenä voittoon ennen veroja.

Analyysi on tarkoitus suorittaa osin mukaillen Silvan ja muiden (2024) tutkimusta. Silva ja muut (2024) ovat myös käyttäneet verosuunnittelun mittaamiseen efektiivistä veroastetta. Vastuullisuuden mittaamiseen Silva ja muut (2024) ovat käyttäneet tutkimuksessaan yhteiskuntavastuusta (CSR) johdettuja mittareita, mutta tulevaan tutkimukseen mittariksi on valittu ESG-pisteet. Yoonin ja muiden (2021) mukaan ESG-pisteet mittaavat yrityksen vastuullisuutta laajemmin kuin CSR-mittarit.

Yrityksien ESG-pisteet on tarkoitus kerätä Bloomberg-tietokannasta. Efektiiviset veroasteet saadaan kerättyä Orbis-tietokannasta sekä tarvittaessa manuaalisesti yritysten julkaisemista tilinpäätöstiedoista. Tutkimuksessa on tarkoituksena käyttää yritysten tietoja vuosilta 2020–2024. Ajanjaksolle osuu kuitenkin myös vuosia, jolloin koronapandemia on saattanut vaikuttaa yritysten taloudelliseen tilanteeseen. Myöhemmin tulee arvioitavaksi, kannattaako tiedot valita tältä ajanjaksolta. Mahdollisesti voidaan myös valita eri ajanjakso, jotta minimoidaan koronapandemian vaikutukset tuloksiin.

Lähteet

- Armstrong, C. S., Blouin, J. L., Jagolinzer, A. D. & Larcker, D. F. (2015, 1. elokuuta). Corporate governance, incentives, and tax avoidance. *Journal of Accounting & Economics*. 60(1), 1–17. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2015.02.003>
- Baudot, L., Johnson, J. A., Roberts, A. & Roberts, R. W. (2020 1. toukokuuta). Is Corporate Tax Aggressiveness a Reputation Threat? Corporate Accountability, Corporate Social Responsibility, and Corporate Tax Behavior. *Journal of Business Ethics*. 163(2), 197–215. <https://doi.org/10.1007/s10551-019-04227-3>
- Chaim, D. A. & Parchomovsky, G. (2024, 1. huhtikuuta). The Missing "T" in ESG. *Vanderbilt Law Review*, 77(3), 789–843. Noudettu 16.4.2025 osoitteesta <https://www.proquest.com/scholarly-journals/missing-t-esg/docview/3052812025/se-2>
- Chen, X., Hu, N., Wang, X. & Tang, X. (2014, 25. helmikuuta). Tax avoidance and firm value: Evidence from China. *Nankai Business Review International*. 5(1), 25–42. <https://doi.org/10.1108/NBRI-10-2013-0037>
- Davis, A. K., Guenther, D. A., Krull, L. K. & Williams, B. M. (2016, 1. tammikuuta). Do Socially Responsible Firms Pay More Taxes? *The Accounting Review*. 91(1), 47–68. <https://doi.org/10.2308/accr-51224>
- De la Cuesta-González, M. & Pardo, E. (2019, 18. marraskuuta). Corporate tax disclosure on a CSR basis: A new reporting framework in the post-BEPS era. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. 32(7), 2167–2192. <https://doi.org/10.1108/AAAJ-12-2017-3282>
- Elamer, A. A., Boulhaga, M. & Ibrahim, B. A. (2024, marraskuu). Corporate tax avoidance and firm value: The moderating role of environmental, social, and governance (ESG) ratings. *Business Strategy and the Environment*. 33(7), 7446–7461. <https://doi.org/10.1002/bse.3881>
- Fourati, Y. M., Affes, H. & Trigui, I. (2019, 2. maaliskuuta). Do Socially Responsible Firms Pay Their Right Part of Taxes? Evidence from the European Union. *The Journal of Applied Business and Economics*. 21(1), 24–48. <https://doi.org/10.33423/jabe.v21i1.655>

- Halioui, K., Neifar, S. & Ben Abdelaziz, F. (2016, 1. tammikuuta). Corporate governance, CEO compensation and tax aggressiveness: Evidence from American firms listed on the NASDAQ 100. *Review of Accounting & Finance*. 15(4), 445–462. <https://doi.org/10.1108/RAF-01-2015-0018>
- Hardeck, I., Inger, K. K., Moore, R. D. & Schneider, J. (2024, 1. maaliskuuta). The Impact of Tax Avoidance and Environmental Performance on Tax Disclosure in CSR Reports. *The Journal of the American Taxation Association*. 46(1), 83-111. <https://doi.org/10.2308/JATA-2021-030>
- HE 20/2023. Hallituksen esitys, yritysten kestävyysraportointi (CSRD-direktiivi). *Työ- ja elinkeinoministeriö*. Noudettu 10.4.2025 osoitteesta <https://tem.fi/hanke?tunnus=TEM082:00/2022>
- Hoi, C. K., Wu, Q. & Zhang, H. (2013, 1. marraskuuta). Is Corporate Social Responsibility (CSR) Associated with Tax Avoidance? Evidence from Irresponsible CSR Activities. *The Accounting Review*. 88(6), 2025-2059. <https://doi.org/10.2308/accr-50544>
- Inger, K. K. & Vansant, B. (2019, 1. kesäkuuta). Market Valuation Consequences of Avoiding Taxes While also Being Socially Responsible. *Journal of Management Accounting Research*. 31(2), 75–94. <https://doi.org/10.2308/jmar-52169>
- Jansson, J., Nilsson, J., Modig, F. & Hed Vall, G. (2017, tammikuu). Commitment to Sustainability in Small and Medium-Sized Enterprises: The Influence of Strategic Orientations and Management Values. *Business Strategy and the Environment*. 26(1), 69-83. <https://doi.org/10.1002/bse.1901>
- Jarboui, A., Kachouri Ben Saad, M. & Riguen, R. (2020, 7. joulukuuta). Tax avoidance: Do board gender diversity and sustainability performance make a difference? *Journal of Financial Crime*. 27(4), 1389–1408. <https://doi.org/10.1108/JFC-09-2019-0122>
- Knuutinen, R. (2014). Corporate Social Responsibility, Taxation and Aggressive Tax Planning. *Nordic Tax Journal*, 2014(1), 36–75. <https://doi.org/10.1515/ntaxi-2014-0003>

- Knuutinen, R. (2020). *Verosuunnittelun oikeudelliset ja yhteiskunnalliset rajat*. Alma Talent Oy.
- KPMG. (n.d.). CSRD-direktiivin vaikutukset kestävyysraportointiin. Noudettu 10.4.2025 osoitteesta <https://kpmg.com/fi/fi/home/Pinnalla/2024/05/csr-direktiivin-vaikutukset-kestavyysraportointiin.html>
- Laguir, I., Staglianò, R. & Elbaz, J. (2015, 16. marraskuuta). Does corporate social responsibility affect corporate tax aggressiveness? *Journal of Cleaner Production*. 107, 662–675. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2015.05.059>
- Lanis, R. & Richardson, G. (2012). Corporate social responsibility and tax aggressiveness: An empirical analysis. *Journal of Accounting and Public Policy*. 31(1), 86-108. <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2011.10.006>
- Lanis, R. & Richardson, G. (2013, 1. tammikuuta). Corporate social responsibility and tax aggressiveness: A test of legitimacy theory. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. 26(1), 75–100. <https://doi.org/10.1108/09513571311285621>
- Lanis, R. & Richardson, G. (2015, 1. maaliskuuta). Is Corporate Social Responsibility Performance Associated with Tax Avoidance? *Journal of Business Ethics*. 127(2), 439–457. <https://doi.org/10.1007/s10551-014-2052-8>
- Minilex. (n.d. -a). Verolait ja sääntely suomessa. Noudettu 15.4.2025 osoitteesta <https://www.minilex.fi/a/verolait-ja-s%C3%A4%C3%A4ntely-suomessa>
- Minilex. (n.d. -b). Rangaistus veronkierrosta. Noudettu 17.4.2025 osoitteesta <https://www.minilex.fi/a/rangaistus-veronkierrosta>
- Nasih, M., Harymawan, I., Abdul Rasid, S. Z. & Putra, F. K. G. (2024, marraskuu). Tax avoidance and sustainability reporting: Alignment or greenwashing strategy? *Corporate Social-Responsibility and Environmental Management*. 31(6), 6335–6351. <https://doi.org/10.1002/csr.2927>
- Niskakangas, H., Viitala, T., & Hokkanen, M. (2020). *Johdatus Suomen verojärjestelmään*. (4., uudistettu painos.). Alma Talent Oy.
- Nordea. (n.d.). Mitä on vastuullinen sijoittaminen ja mitä ESG tarkoittaa? Noudettu 18.4.2025 osoitteesta <https://www.nordea.fi/henkiloasiakkaat/palvelumme/saastaminen-sijoittaminen/vastuullinen-sijoittaminen.html>

- Panayi, C. H. (2015, 1. tammikuuta). Is Aggressive Tax Planning Socially Irresponsible? *Intertax*. 43(10), 544–558. <https://doi.org/10.54648/TAXI2015054>
- Silva, P. F., Sá, C. & Eugénio, T. (2024, 29. heinäkuuta). The Influence of Social Responsibility Practices on Tax Planning: An Empirical Study for Companies Listed on Euronext Lisbon. *International Journal of Financial Studies*. 12(3), 73. <https://doi.org/10.3390/ijfs12030073>
- Thiart, C. (2023). The correlation between environmental, social and governance ratings and the transparency in Johannesburg Stock Exchange companies' tax practices. *South African Journal of Economic and Management Sciences*. 26(1), 1-10. <https://doi.org/10.4102/sajems.v26i1.4886>
- TIME. (n.d.). World's Most Sustainable Companies of 2024. Noudettu 25.4.2025 osoitteesta <https://time.com/collection/worlds-most-sustainable-companies-2024/>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (n.d. -a). Yhteiskuntavastuu. Noudettu 17.4.2025 osoitteesta <https://tem.fi/yhteiskuntavastuu>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (n.d. -b). Direktiivi yritystoiminnan kestäväää toimintaa koskevasta huolellisuusvelvoitteesta (Corporate Sustainability Due Diligence Directive, CSDDD). Noudettu 17.4.2024 osoitteesta <https://tem.fi/yritysten-huolellisuusvelvoite>
- Vanhala, M. & Viertola, M. (2025, 6. maaliskuuta). Heterogeneity in Effective Tax Rate Trends: Evidence from Finnish Corporate Tax Returns. *Valtion taloudellinen tutkimuskeskus*. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025030616166>
- VATT. (2025, 6. maaliskuuta). VATT: Yritysten efektiiviset veroasteet laskeneet erityisesti monikansallisilla konserneilla. Noudettu 17.4.2025 osoitteesta <https://vatt.fi/-/vatt-yritysten-efektiiviset-veroasteet-laskeneet-erityisesti-monikansallisilla-konserneilla>
- Verohallinto. (2022, 23. elokuuta). Veron kiertämissäännöksen soveltaminen (VH/822/00.01.00/2022). Noudettu 10.4.2025 osoitteesta <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/49027/veron-kiertamissaannoksen-soveltaminen/>

- Watson, L. (2015, 1. syyskuuta). Corporate Social Responsibility, Tax Avoidance, and Earnings Performance. *The Journal of the American Taxation Association*. 37(2), 1-21. <https://doi.org/10.2308/atax-51022>
- Ylönen, M. & Laine, M. (2015, 1. joulukuuta). For logistical reasons only? A case study of tax planning and corporate social responsibility reporting. *Critical Perspectives on Accounting*. 33, 5–23. <https://doi.org/10.1016/j.cpa.2014.12.001>
- Yoon, B., Lee, J. & Cho, J. (2021, 14. kesäkuuta). The Effect of ESG Performance on Tax Avoidance — Evidence from Korea. *Sustainability*. 13(12), 6729. <https://doi.org/10.3390/su13126729>